Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 3 ОКТЯБРЬ, 1985 ШУ. ● № 119 (7154). ● Мах 3 кеп.

Французски телевидене гIолла М. С. ГОРБАЧЕВА даь къамаьл

Официальни визитаца Франце гIоргхиларца дувзаденна М. С. Горбачева 30 сентябре тIайийцар ТФ-1 яхача французски телевизионни компане журналисташ И. Мурузи, А. Данвер, Д. Бромберже.

Лохе кепатох М. С. Горбачева французски телезрителашта даь къамаьл.

Сайре дика хийла шун, дамаши господаши! Сайре дика хийла шун, деза доттагIий!

Шун мехка ва визит гаргакхаьчача хана французски телезрителашца вIашагIкхета таро хиларах гIадваха ва со. Духхьал дIаях аз, Францеца, цун халкъаца, политически лидерашцеи общественни деятелашцеи керда вIашагIкхетилга хьатIакхачарга се чIоаггIа сатувсаш хилар.

Хургдола вIашагIкхетар дукхача бахьанех къаьстта маIан долаш хиларах республика Президента хетар хьаллоац аз. Цун мах, бакъдар аьлча, цунах хьахиннарашка хьежжа бергба вай, цхьабакъда, хIанз аргда аз: тхо чIоаггIа бехктокхам а хеташ кийчлу вIашагIкхета, тхоай оагIонгахьара тарлуш мел дола хIама дергда оаха из беркате хилийтара.

Шин оагIорахьарча отношенеех лаьца аьлча, тхо дог тийша да, СССР-аи Франценеи юкъе цхьана леладу гIулакхаш дегIаккхувлар шинна а халкъа вахара хьашташта бокккача лоархIаме хиларах. Цунна дикагIдола тешал — исторически опыт. Россеи Францеи, Советски Союзои Францеи цхьана гIулакхаш леладаьча хана, из царна пайдана дар, иштта еррыгача Европана а, вешта дерригача дуненна а санна. Вокх оагIорахьара, хийра довларои моастагIалои зе даьд вай къамий хьашташта, Iоткъам баьб дунен халкъашта юкъерча хьала.

Историна юкъера дIадоаккхалургдац советски нахи французаши фашизмаца лаьттача къовсаме герзага гIоллара вежарий хинна хилар. Цу сийлахьча къовсаме боабаьрий сий доадергдар вай, нагахьа санна «Нормандия—Неман» яхача полкацарча французски летчикаша советски сигала а, хIаьта советски партизанаш макизарий мугIарашка а болаш французски лаьттан тIа а фашистащца турпале лийта хилар диццича. 20 миллион советски нах байнаб цу унзарча тIем тIа — байнаб тха а шун а паргIато бахьан долаш. Шун а тха а паргIато бахьан долаш шоай вахар дIаденнад цу хана французаша а. 20 эзар совгIа советски тIемахой - антифашисташ боахк Франце лаьтта дIабехка. Хов сона, шун мехка уж сий деш дагалувцилга. Советски халкъ раьза да шоана из бахьан долаш.

Цхьабакъда, цхьана яьккхача коталоно вIашин гаргадига Iац советскии французскии халкъаш. КIоарга, гаьнна бIаьшеренашка долх дукккхача доакъошка — экономике а торговле а, литературеи искусствеи — вай цхьана леладеча гIулакхий овлаш. Цу дерригача хIамаша хьахьокх вай отношеней дика лардаш, дика традицеш, кIоарга овлаш хилар. Уж дегIаккхувлари чIоагIъяри, чIоагIа дог тийша а волаш ях аз из, вай юкъарча хьаштий духьа да. ЧIоагIа лоархIаме да СССР-аи Франценеи юкъера диалог, барт, цхьана леладу гIулакхаш дIаходихьа ца Iеш, кIоаргдар а.

Вай отношенеш бIарчча хьаийцача, тхона хетачох, во лелац. Торговле объем итт шера диазза йоккхагIа хиннай. Тхо цунна раьза хиннад, из Францена а пайдана да аьнна хет тхона. Цхьабакъда, экономически бувзамаш хьинарегIеи массе оагIорахьареи хила йиш йолаш дар. Ишта хет тхона. Иззаморг ала доагIа советски космонавташеи французски космонавтои цхьана сигала бихьа никъ теркам тIаозаш йола символ а хинна дIаэттача Iилмаи техникаи даькъе цхьана леладеча гIулакхех а. Беркате я культураи, образованеи, туризмаи даькъера обменаш, общественни контакташ.

Хургдолча советско-французски вIашагIкхетаро керда гIо дергда аьнна хет сона Советски Союзаи Франценеи юкъера политически, торгово-экономически, Iилман-технически, культурни, кхыдола бувзамаш дегIадоаладара. Барти цхьана леладу гIулакхаши, 1971 шера советско-французски отношеней принципашка дIаяздаьма хиллара, «цар отношенешка массазара политикей дунен халкъашта юкъерча вахара массазара фактори» хинна дIаотта лаьрхIа да.

Дунен халкъашта юкъера кхоххам ирбалар Президентаца Миттеранаца са вIашагIкхетар тIехьадаккха йиш ца хилара кхы цхьаькха цхьа бахьан а хинна дIаэттад. Тахан дунен тIа лелача гIулакхашка сатедеш дола хIамаш кIезига да. Кхы мел дар ше долаш, нагахьа санна дешаш а ца деш, гIулакхаш теркалдича, дунен халкъашта юкъера кхоххам чIоагIлуш ба. Ракетно-ядерни катастрофа кхерам меллуш бац. Цу къахьача бакъдолчоа бIарга тIа бIарг а оттабаь бIарахьажа веза. Герзагувнаш Iоадаьд, хIаьта а кхы а дукхагIа хьадеши модернизаци еши да из. ТIаьк аьнна тIема базаехи Iоажала топехи хьалийзай Европа. Цунах тахан «молха ларма» алар кхоачам болаш дац.

Нах хIалакбеш, эккхам хилара кхерам дукхагIа тIабахьаш керда средстваш чугулъяр хинна а Iац из. Цхьабакъда, цунах а кхоачам хулаш хишабац — сихъяь кийчъеши чакхйоахаши я керда Iалаьмате йоккхий герзий программаш, къаьстта кхераме стратегически концепцеш, низа политикана Европа сов зIамигеи сов коркеи яле а. Вешта, еррига вай планета — Лаьтта а санна.

Из деррига а аз дувц хIанз лелаш долча гIулакхашта юстара а ваьнна хьежаш латта тахан цхьанне а бокъо яц аьнна сайна хетандаь. Дунен тIа тешам боври дегабуам белгеи Iалаьмате дукха Iайнад, уж дIадахара, гучох, низи хан кIезига эшаргдоацаш. Цхьабакъда, из ца дой, йоаггIаш йола, аз-м аргдар, психологически эргало ца йой, цу тIа а, бакъдар аьлча, политически лоIам ца хуле хьал дикагIча оагIорахьа хувца хала хургда, нагахьа санна вIалла йиш хургйолаш хуле. Арахьарча политике хIанз хьара къамаи, хьара сага кхел я къасташ — мутIарера гражданин е деятель из вале а.

Ца валар духьа, шин бераштеи, берий бераштеи кхоане Iалашъяр духьа юхакъовла деза кхераме доаца низаш, тIемеи милитаризмаи низаш. ТIема цIи, из михьара яланза йолча ханна йоаянза яргъяц.

Де йиш йолаш дий из? Тхо теш, де йиш хиларах. КоггIортолга е мегаргйолаш йола дика опыт хIанз йолаш да вай — разрядка толамаш. Шоай вахара низ шоаех боаллабу цар. Нагахьа санна Хельсинке яьча ТIеххьарча акта еррига положенеш леррагIа кхоачашъеш лелайой могаргда Европера климат юха а унахцIена е, континента тIагулъенна морхаш дIаюха яха.

Ший хана кхетам толарга догдаьхад Вольтера, нах барт тайпа бахара из хиланза даргдоаца хьал а лоархIаш. Франце сийлахь-воккхача воIа из тIахьехам къаьстта лоархIаме ба тахан, арбалетаи туранеи меттел ядерни герз юкъедаьннача хана. Хьан идеологи, хьан хетараши законаши нравственнегIа да, хьан экономика рациональнегIа я ха кхувргда вай. Вахара хьисапий машареча яхьо шоай лоIаматIа, шоаш хоржам бара, цар дего къоабалъер малагIа общественни система я къоастадара таро наха Iалашъяра ха тоъаргйолаш да истори. Бакъда, вай бе-бе да, фу дергда хIаьта — иштта тIадожадаь хиннад из исторе.

Советски Союзах лаьца аьлча, цо долла хIама да а даьд, дерг а да кхы системаш йолча пачхаьалкхенашца машаре яхара. Цул совгIа, духхьал из тайпа принцип я дунен халкъашта юкъера проблемаш къоастаяра оаха лаьцача наькъа ларде уллар а. Цунца лелаю оаха чура политика а.

Лоацца дувцаргда аз тхоай гIулакхех. ХIанз Советски Союзе 277 миллион саг вах. Исторически опыто тха дог тешадаьд: Россе халкъаша 1917 шера нийса никъ хержаб революци ярца, эксплуатаци, социальни къамаи Iазап дIададаккхарца. Советски наха доккхал ду шоай мехка карагIдаьннача хIамаех, белггала аьлча, 50 шу совгIа ха хьалхагIа денз балхазал яц мехка, хIаьта къахьегара йола бокъо Конституце тIа дIачIоагIъяьй, доагIаш долча социальни экономически гIулакхий системаца Iалашъяьй. Паччахьалкхен бюджета дефицит яц.

Тха халкъ, моллагIа кхыдар а санна, дикагIа даха безам болаш да, укх тIеххьарча ткъаь шера бахача наьха хIара сага сих лоархIаш реальни доходаш шозза дукхагIа хинна хилара, кхачан керттерча продуктай маьхаш лакх ца далара раьза да. ХIара шера ши миллион совгIа квартираш хьалъю тхаьцига. ЧуIе моттиг мах боацаш лу, квартирах боаккха мах юкъера лаьрхIача дезала бюджетах 3 процент ба. Эггара чIоагIагIа оаха еш йола йоакхо дIахо а наьха могашал хургья, уж духовно дегIабоалабелга хургда. Белгалдоаккхаргда аз, цу гIулакха тхона карагIдаьннараш кIезига хIамаш ца хилар. Ялх миллион хIана бац аьнна инженераш ба мехка, цхьа миллиони ах миллиони Iилман болхлой, миллион совгIа лораш ба. Хьа а яь, болх беш я мах боацача халкъа образованеи здравоохраненеи система.

Советски Союзе дах 100 совгIа доккха а зIамига а къам. Революце даьхача керттерча толамех цаI бар общества вахара ерригача сферашка халкъий бокъонаш цхьатарра хилара принцип чIоагIъяр. 15 союзни республикахи 38 автономни образованехи дукккха яраш мехка тIехьайисача йистой хьалаш долаш хиннай революци хулача хана. ХIанз цар массане а цхьагаррарча экономически а политически а бокъонех пайда ийбеш хиларал совгIа, хьаьй шо-шоай низ бола экономика, доккхий толамаш даьхад Iилма, культура, образовани дегIайоалаеча.

Советски наха гу шоай толамаши коталонаши меттел, шоай мела моттигаши динзадисараши а. Хетаргахьа, шоана ховш да, цу дерригнех а тха общества шерра, безам мел болчо дакъа а лоацаш демократически кIийлен тIа дувцаш хилар. Тхона лоархIаме хет теркам духхьал къестаданза долча дешашта тIаахийтар, тхо гIерт мохк экономически а социально а дегIаухилга сихде, халкъа вахар тоаде. Тхога лоалуш дац шийна тIалатта декхар лерттIа кхоачашдеш ца хилар, ше ду гIулакх бехктокхаме ца хетар. ХIаьта, шеко йоацаш да, эггара боккхагIа бола теркам тIаухийт оаха социальни нийсхон нормаш, гражданий демократически бокъонаш, советски законаш цIенхаштта кхоачашдара.

Деш дола цу тайпара деррига гIулакхаш хьаллувц тха халкъо — цул совгIа, халкъо дIадех тхогара, кулгалхошкара, белггала цу тайпара бола никъ дIабахьар. Из сона хов хьаухача дукккха эзараш долча письмоех, се наьхах ветталуча дувцарех, бIаьш а бIаьш а болча сай къамаьлаш хиннача советски нахагара.

Лоацца аьлча, хьалхашка латташ йола проблемаш дика йовз тхона. Цхьадола дешаш къестадаь а къестадеш а да. Вокхарна — йIаьхха ха, ресурсаш, тIагIертта низаш тIаухийтилга эш. Тхо хIанз чIоаггIа оарцагIдаьннад Iилман-технически прогрессана, экономикана управлени яри доал дара методаши эргаьхха тоаяра дешашта. Керда декхараш къестадара эша тIаронаш тха йолаш я. Уж я лакха квалификаци йола кадраш а, Iалама ресурсаш а, Iилман-производственни потенциал а. ХIаьта керттердар да политически никъ бахача наьха дерригача тIоанаша шерра хьаллоацаш хилар. ГIулакхаш тоадара дIахо де лерхIаш дараш дерригача халкъага дувцийта оттаде лаьрхIа да тхо.

Деррига чулоацаш аьлча, тхоай кастта хургйолча парте XXVII съездага советски общество эргаьккха тоаяра де дезарий хоадам боллаш йола программа а, хьатIадоагIача пхе шераи бIаьшере чакхъяллалца йолча ханна лаьрхIаи йола планаш а йолаш гIоргда тхо. Уйланца, оалаш ма хиллара, чухьожаргда тхо кхоалагIча эзара шерашка. Перспективаш шерра хьаеллалу. Кхоачам ба духхьал промышленноста даькъе 15 шера оахош Советски Iаьдал латтача дукха хIама ца эшшаш кховзткъе итт шерага кхоачаш йолча хана даьр миссел хIама де дезаш тхо хиларах аьлча.

Духхьал французски телезрителашта тхоай хIара денпара гIулакхаши лелашдараши дIадовзийтара дувцац аз из деррига а. Сона лоархIаме хет, Франце а кхыча мехкашта а тхоай совлений система къаьгта кхетаеш хилар. Нагахьа санна тхона, советски наха, керттера хеташдар экономика, социальни отношенеш, демократи дегIакхувлилга дале, цо къоастаду дунен халкъашта юкъерча аренера тха хьашташ а тха арахьарча политика хьашташ а. Эггара хьалха тхона хьаштдар теркам а средстваш а маьршача, хIама хьадара гIулакхашка дIаахийта йиш хулийта машар, чIоагIденна дIаэтта дунен халкъашта юкъера хьал да.

Тхо доккхий моастагIий да лаьттан тIа сихдаь герз хьадара, хIаьта иштта доккхий моастагIий да из гIулакх космосе даккхара. Соцае еза из кхераме процесс, тIехьа а ца доахаш дIадоладе деза герз дIадоаккхилга.

КертагIдаккха безам ба са, тхоаш заявленеш яь Iеш ца хилар а духхьал цу лостамагIа дола гIулакхаш оахош деш хилар а. Духхьал оахош тхоашкара аьнна оаха хьалхагIа ядерни герз дIатохаргдац аьнна, моратори оттаьй моллагIча ядерни лелхамашта, Европе дIаоттаергйоацаш соцаьй гаьна яхара низ юкъера бола ракеташ. Дерригача дуненга дIахайтад герз бе а доаллаш космосе даха аьнна хьалхагIа гIа боаккхаргбац, аьнна. Тха мохк кийча ба кхыйола цIенхашттара решенеш тIаэца а.

ХIаьта хиннар фуд? Озабезам а боацаш уйла е хьажалаш тха инициативашта жоп луш деш дарий а дувцарий а. Керда ядерни лелхамаш даьд, техкад спутникашта духьалара герз, ма хулла сихбенна тха инициативех тешам боабе гIерташ хьувзаш ба. ФуннагIа аьлча а хеталуш да, цхьабараш хIанззе а Женеве барт бар кхераш ба аьнна, хIана аьлча из де вIаштIехьдоале герзаш хьаделга юхаоза а тIема эша хIамаш хьаяра безамах бовла а безаргба. Амма, оалаш долча тайпара, дахе — хиннар гургда вайна. Тха сатем ба. ХIаьта духхьал дIаала безам ба са — из деррига а дунен халкъашта юкъера хьал тоадарга бода наькъаш лаха гIертара гаьна да.

Шоана ма гарра, дешаш дукха Iайнад дунен тIа — сатем боабеш а тIехьатетта йиш йоацаш а. Со дага ва уж Франце Президентаца геттара цIенхаштта дувца. Со догдоахаш ва тхоай диалог беркате хургхиларга. Тийша ва: Советски Союзеи Францеи йолаш хиларах халкъаша вIаши дувцар кхетадара а цхьан гIулакхаш леладара а эшаш йола реальни таро. Цунга догдоахаш а волаш вода со Франце.

Советски наьха цIерагIа лов сона хIанз сога ладувгIаш болча берригней, Франце берригача маIача наьхеи кхалнаьхеи, берригача французски дезалий ираз хилар, уж маьрша а, мохк тIа-тIа вахар тоалуш а, машаре а бахар.

Дика мел дар хилда шоана!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

Кепайоазон тIа хьалхагIа хоам баь ма хиллара, КПСС ЦК Политбюрос, хьажа а хьежа, къоабалъяьй халкъашна товараш хьаду производствои гIулакхаш ду сферей 1986 — 2000 шерашка дегIайоалаяра комплексни программа. Цу тайпара программа духхьашха оттаяь а къахьегамхошта тIехь-тIехьа дукхагIа эшаш хулача хIамашца кхоачамбара овлангара денз эргало е езаш а я. Из тIаэцар къаьстта бокккача лоархIаме да тIехдаьккха малар меларцеи алкоголизмацеи цхьаккха машар боацаш парте къовсам болабаьча хьалашка.

Халкъа хьал-таро лакхъяр парте дIадехаш дола лоархIамегIара программи хIама да, цун социально-экономически политика дог да. Товараш халкъа дукхагIа хьадар, цар дикал тоаяр, массе тайпара гIулакхаш делга дегIадоаладар бахача наьха вахара боарам дикалга диллача кердача, лакхагIча лагIа тIа боаккхаш айбара хиланза даргдоаца хьал лоархI парте.

Керттера а лаьрхIа оттадаьд товараш хьадеш йола отраслеш сихъяь дегIайоалаяра, мах боаккхаш деча гIулакхий шерра сеть хьаяра, предприятеш, объединенеш, организацеш, цар специализаци мичча бесса яле а, халкъа боахама деррига доакъош цу гIулакха юкъеозара декхар.

Бахача наха эша товараш хьаделгеи гIулакхаш делгеи Iилман-технически прогресса карагIдаьннарех пайда эцара ларда тIа латтаргда, тIаккха цо йиш хулийтаргья цар дикал кердача боарам тIа йоаккхаш айе, ассортимент дикка шерье.

Программа тIа оттаяь заданеш эггара лохагIа яраш санна лоархIаш я. Пхе шереи шереи планашка белгалде лаьрхIад товараш хьадареи гIулакхаш дареи объемаш тIехь-тIехьа дукхагIа хулаш йолча бахача наькха доходашка хьежжа, мел эшача ресурсашца Iалаш а еш, йоккхагIа яра тIадерзадаь гIулакхаш.

Уйла тIаерзаяьй лакхлуча алапенеи къахьегама овсарленнеи юкъерча соотношене гIулакхаш цхьаццадолча доакъошка воча оагIорахьа леста хилара, увттаеш йола планови заданеш телхаеш хилара. ЙоггIаш йола порядок оттаянза яргъяц, йиззаи лоарзагIа ца йоахаши кхоачашъе еза цу дешаех лаьца партеи правительстваи яь решенеш, халкъа боахама доакъошка алапи лакхдаларан къахьегама овсарленнеи юкъера нийса соотношени чакхъяхара плано ю воздействи лакхъе, финансови тIахьожам чIоагIбе беза.

Товараш хьадараи гIулакхаш дараи оттаяь программа кхоачашъеча дакъа лаца дезаш я хIара республика, край, область, район, халкъа боахама хIара дакъа, мехка еррига къахьегама коллективаш. ЛоархIаме да дерригача боарамашка комплексни программа кхоачашъяра лелама хадданза тIахьожам лоаттабелга Iалашдар. Товараш хьаделгеи гIулакхаш делгеи дегIадоаладара республика, края, области територе тIа ядача ерригача предприятешка, царна тIера ведомственни доал мичча бесса дале а, дегIадоаладара, бахача наха мел эш цара кхоачамбара, дикал овлангара денз тоаяра халкъа депутатий Советаша чакхдоахача гIулакхий хьинар айдар. Кассови план кхоачашъяра хьалхара, къахьегамхой ахчан доходаш эшача товарийи гIулакхийи боарамца нийсъяра хьалхара цар бехктокхам лакхбар.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

М. С. ГОРБАЧЕВ ФРАНЦЕ ВАХАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член М. С. Горбачев Французски Республика Президента Ф. Миттерана вехарах 2 октябре официальни визитаца Москвера Франце вахав.

М. С. Горбачевца цхьана бахаб КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Э. А. Шеварднадзе, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель И. В. Архипов, СССР кхыча мехкашцарча торговле министра хьалхара заместитель Н. Д. Комаров, СССР Iилмай Академе вице-президент академик Е. П. Велихов.

Внуковски аэродроме М. С. Горбачев накъавоаккхаш бар КПСС ЦК Политбюро членаш Г. А. Алиев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, В. М. Чебриков, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташ П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, КПСС ЦК секретараш М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, В. П. Никонов, К. В. Русаков, кхыбола новкъостий.

Накъавоаккхаш хинараша вар Франце гIулакхашта СССР-е ханна поверенни вола П. Фиески.

(ТАСС).

КПСС обкома пресс-центро хоам бу

ТЕЛЕФОН 2-66-72

Колхозийи совхозийи кхашка даржаш латт гурахьа культураш дIаера балхаш. Оперативни даннех республике гIолла уж дIайийнай 84,5 эзар гектара тIа — планагIа дIае йоагIарех 45 процент. Цох 37 процент хулаш дар ялат да.

Дика вIаштIехьдаьхад культураш дIаера балхаш Наурски района боахамаша, цига фу дIадийнад 61 процент хулача кхашка. 57 процент кхоачашъяьй культураш дIаера план Надтеречни района боахамаша, дIаде дезарех ах кхаш дIадийнад грозненцашеи сунженцашеи.

Гурахьа культураш дIаера тIехьадус Урус-Мартановски района боахамаш: фу дIадийнадац 960 гектара тIа мара, план 8000 йолаш. Кхашка болх беш яц 14 агрегат мара.

ТIехьадус Гудермесски Назрановски районий боахамаш а.

Республике интенсивни технологех 4600 гектара тIа дIадийнад ялат, балхаш сихдаьд Грозненскии Шелковскойи районий боахамаша. ХIаьта Шалински Урус-Мартановски районашка интенсивни технологех кIа дIаде а доладаьдац.

ДIахо хьош да ялата лаьрхIа йола хьажкIаш чуэцара балхаш. БIарчча республика хьаийцача чуийцай 14,9 эзар гектара тIара яраш — 34 процент хулача кхашкара.

Соахкарчул сихагIа чубахь цар хьувкъам. Юкъера лаьрхIача дийнахьа 600 гектар чуэц. Хьалха да Урус-Мартановскии Грозненски районий боахамаш.

ХьажкIаш сихагIа чуэца еза. Колхозашкеи совхозашкеи 209 комбайн я. Царех болх беш яц 138 мара.

Дикка темпаш лакхъе йиш йолаш дар Грозненски района боахамаш. цхьабакъда, болх беш яц 15 ялат чуэца агрегат мара. Ахаш гаргга комбайнаш сайца латт Сунженски районе а.

Паччахьалкхенга хьажкIаш йохка йолаяьй. Ялаташ дIачуийдеча пункташка дIаеннай 15,3 эзар тонн — дIадахача шера укх хана дIаеннарел 3,6 эзар тонн дукхагIа. ХьажкIаш дIаялара хьалха ба грозненцаши урус-мартановцаши.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюро ший аргIанарча заседане хьажа а хьежа чIоагIдир 1986 шереи шийтталагIча пятилеткеи СССР экономически социальни дегIаахара планаш оттаяра даькъера КПСС ЦК установкаш кхоачашъяра де деза гIулакхаш. ТIайийцача соцама тIа белгалдаьд республика партийни, советски, боахамий органаша 1985 шереи еррыгача цхьайтталагIча пятилеткеи планаш толаме чакхъяхара, КПСС XXVII съезда даха доаггIача бесса накъадахара тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара тIаберзабаь хоадам боллаш бола организаторски политически болх беш хилар. Беш ба иштта 1986 шереи шийтталагIча пятилеткеи экономически социальни дегIаахара планий проекташ оттаяра тIаберзабаь бола хьаьдда болх. Цар кIийле яьй мохк социально - экономически дегIаахар сихдарах, производствана ма могга интенсификаци яреи цун эффективность лакхъяреи, дисциплинеи организованности дIахо чIоагIъяра даькъерча КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумо дIадехарех.

КПСС обкома бюрос декхарийла яьй партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахамий органаш, предприятейи организацейи кулгалхой КПСС ЦК установкаш кхоачашъяра тIадерзадаь хаьдда дола гIулакхаш де, организаторски партийно-политически болх кхы а шерагIа боаржабе, из производства керда резерваш лахара, хьатIадоагIача пхе шера декхараш толаме кхоачашдара юххьанцара база йола карарча шера планаши социалистически декхараши дувцилга а йоацаш кхоачашдара тIа а берзабеш.

Дийцад Iилман-технически прогресс сихъечара инженерно - технически болхлой лоархIам лакхбара «Старогрознефть» НГДУ парткомо беча балхах дола дош. Белгалдаьккхад хоадам боллаш бола болх цу лостамах беш хилар. Цхьабакъда, хIанз а КПСС ЦК дIадехарашка хьежжа бац из. Парткомо вIаштIехьдаьккхадац хIара инженереи техникеи Iилман-технически прогресс сихъеча творчески дакъа лоацилга, эсала лакхбу производства эффективность лакхъярах бола коммунистий - кулгалхой бехктокхам. Цу дешай хьакъехьа цар болх мишта бу хьажара коммунисташка ханханнахьа ладувгIац. КIезига яц отчеташ формально чакхъювлаш, гIулакха хьал тоадара цар цIенхашттара воздействи ца еш моттигаш.

Дуккха кхоачамбоацараш да шо-шоай творчески планех йола специалистий ях вIаштIехьйоаккхачеи итогаш ечеи.

Овлангара хувца а тоае а езаш я инженерно - технически балхахошта аттестаци яра система.

КПСС обкома бюро декхарийла яьй «Старогрознефть» НГДУ парткома инженерно-технически болхлой, коммунисташ, еррига коллектив Iилман - технически прогресс сихъяра декхар практически къоастадара оарцагIъяккхара болча организаторски а политически а балха боарам лакхбе. Парткомо, цехий партийни организацеша шоай низ тIабахийта беза инженерно-технически болхлоша гIулакх кхетамца а творчески а леладергдолаш, ресурсай дерригача тайпаех кхом беш а хьаькъалагIа а пайда ийбергболаш, производственни а къахьегама а дисциплина чIоагIа лелаергйолаш кхетам балара балха. Партийни влияни чIоагIъе, цехий партийни организацейи партгруппайи болх тоабе. Технически перевооружени, ресурсаш кхоюю технологи юкъейоалаяра, кулгашца дечеи халачеи балхашта механизаци автоматизаци яра, къахьегам вIаштIехьбаккхареи цунах мах телареи хьалха латта методаш шерра юкъеккхувлилга Iалашдара, скважинаша ремонт ца еш болх беш йоаккха ха дикка йIаьхъяра, тIоанаша хьалу мехкдаьтта совдаккхара чотах доаккхача мехкдаьтта лоаца дакъа алсамдаккхара дешашта къаьстта тIахьожам оттабе.

КПСС обкома бюро дийцар КПСС Шаьла райкомо «Знамя коммунизма» яхача районни газета кулгалдарах дола дош. Белгалдаьккхар, парте райкомо «Районийи городийи газетий болх дIахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам кхоачаш а беш, района кепа йоазона партийни кулгалдара стили методаши эргайоахаш тоаеш хилар. Тоабе гIерт чулоацам, араювлаш йолча материалий действенность лакхъю, из гIерт газетах къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, планаши социалистически декхараши кхоачаш а тIех кхоачаш а дара, производства эффективность лакхъяра, дисциплинеи порядоки чIоагIъяра уж оарцагIбахара партийни организаце кхы а хьинарегIа йола гIонча е. Цунца цхьана КПСС обкома бюрос парте Шаьла райкома теркам тIалостабир долаш долча кхоачамбоацарашта, хьадийхар района социально - экономически вахара цо еш йола влияни чIоагIъяра, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста М. С. Горбачева выступленеша чулоацача установкашта пропаганда яраи кхоачашъяраи, пятилетка заданеш толаме кхоачашъяраи КПСС XXVII съезда даха доаггIача тайпара накъадахараи къахьегамхой оарцагIбахара района партийни организацена цунга кхы а дикагIа гIо дайтара ший кепайоазон органа деш долча кулгала боарам лакхбелга.

ТIахьожам бара кепе хьежар социалистически доалахьенна деш долча къоалашта, кхааш ийдара, спекуляцена духьала лоаттабу къовсам чIоагIбарах бола КПСС обкомо бюро соцам кхоачашбара леламах долча дешага.

ТIеххьарча хана дукккхача партийни комитеташа, халкъа депутатий Советаша, боахамий органаша чакхдаьхад цунах хьахиннараш хоадам боллаш дика дола халкъа рузкъа кхом бара тIадерзадаь гIулакхаш. Цунца цхьана парте обкома бюро белгалдаьккхар, цхьайолча министерствайи ведомствайи кулгалхоша, прокуратура, МВД органаша цу балхаца долаш дола кхоачамбоацараш хIанз а дIадаьхаца хилар, социалистически доалахьенна къоалашделга соцадара, доал ца дар, кхом боацаш рузкъа дIаахийтар дIадаккхара беча организационно - боахамеи правоохранительнийи балха эффективность лакхъелга Iалашдаь ца хилар.

Къаьстта во эттад хьал моттигерча промышленноста министерства, юрта боахама, респотребсоюза предприятешка, торговле, «Чеченингушвино» объединене, бувзама управлене.

Цар социалистически доалахьенна къоалашдараи боахама доал ца даран духьала лоаттабу къовсам чIоагIбарах дола КПСС ЦК дIадехараш кхоачашдара болх эсала барагIа КПСС обкома бюрос цIенхаштта претензеш оттайир цу министерствайи ведомствайи кулгалхошта новкъосташта Магомадов С. М., Арбиев М. А., Парагульгов М. А., Гуржиханов Х. М., Конев А. М., Хант А. З. хьалхашка. ХIаьта халкъа беркат метталоаттадарах бола бехктокхам царех хIаранена тIалатташ хилар дIа а хайтар.

КПСС обкома бюро декхарийла йир партийни, советски, боахамий, административни органаш социалистически доалахье метталоаттаярах бола предприятейи боахамийи кулгалхой бехктокхам лакхбара дола гIулакхаш кхы а де, паччахьалкхени общественни боахама къоалаш дареи, доал а ца деш эшам бареи факташ нийсъялийтара бехке барашкара деха доаггIаш дар цIенхаштта хьадеха.

КПСС обкома бюро хьалийхар НГIАССР чурча гIулакхий министргара н. Ю. Ю. Миценкогара, республика прокурорагара н. А. И. Ростовгара, юстице министргара н. И. А. Албастовгара, халкъа тIахьожама органашкара цар социалистически доалахьенна къоалашдара духьала лоаттабу къовсам чIоагIбарах зулам де лаьрхIа цунна тIагIертилга соцадараи тIадерзадаь дола хаьдда гIулакхаш дар.

НГIАССР Министрий Совета тIадиллад министерствашкареи ведомствашкареи хьадехараш лакхдар, къоалашта, кхааш ийдара, спекуляцена духьала лоаттабу къовсам чIоагIбарах йола КПСС ЦК указанеш кхоачашъяра беча организаторски балха лоаттабеча тIахьожама боарам лакхбелга.

КПСС обкома бюро заседане дийцад «Комсомола деш дола партийни кулгал дIахо тоадарахи кагирхошта коммунистически кхетам лучара цун лоархIам лакхбарахи» бола КПСС ЦК соцам республика партийни организацеша кхоачашбара леламах», «Городе Аргуне хьалъеш латта хлебопродуктай комбинат хьалъяь йоаккхилгеи из ханнахьа эксплуатаце дIалулгеи Iалашдара кхы тIа а де дезача гIулакхех», «ТIехдаьккха малар меларцеи алкоголизмацеи духьала къовсам лоаттабарах бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара леламах» дола дешаш, и. кх.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

Мастер—керттера кхетамлур

Iилман - технически прогресс сихъяра лоархIаме да лакха квалификаци йола болхлой кийчбар.

— Из декхар кхоачашдара шийгара де мел доагIар деш я вай училища педколлектив, — аьлар Назранерча № 14 йолча СГПТУ отчетно - хоржамий собране доклад яьча партийни организаце секретара заместителa Л. Баркинхоевас. Укхаза дешаш ба 600 гаргга кагий нахи мехкарийи. Цар Iомаю шофера, токара, слесара, кхыйола профессеш.

Партийни организаци керте а латташ, районе бахача кагирхошта юкъе болхлой профессешта пропаганда яра, царна уж езаллийтара тоъал пайдане опыт Iоаяьй училища инженерно - педагогически коллективо. Лоацача юкъа тоаеннай училища материально - технически база. Цо йиш хилийтай отчетни юкъа болхлой арахецара план 100 процент кхоачашъе а производстве 272 нъона болхло дIахьожаве а. Района а кхыча а предприятешка, боахамашна хьинаре къахьегаш ба училище яьккхараш. Царех ва, масала, СССР Лакхехьарча Совета депутат «Электроинструмент» завода гIорваьнна слесарь Халгуев ТIахIир, кхыбараш. Лакха лоаттаду цар шоай училища сий.

Тахан училища выпускной группашка деша багIараш практике а баха хьинаре болх беш ба Москверча ЗИЛ-е, АЗЛК, Горьковски автомобильни заводашка, кхыча предприятешка, боахамашка. Гаьннарча Комсомольск-на-Амуре комсомольски путевкагIа болх бе бахаб Балаев Жабраьили Газдиев Мухьмади. Цига керда завод хьалъеча дакъа лоацаш хургба уж. Шинне а караерзаьй токара, плотника, штукатура говзалаш, цIеногш хьалдотта хов. Иштта, Красноярски крае болх беш ба укхазара дIабаха Т. Даурбекови М. Мальсагови. ШоллагIвар цигарча институте деша а эттав заочни отделене.

Укх тIеххьарча хана дукха хIама даьд училище дешара кабинеташ технически средствашцеи гойтара пособешцеи Iалашъяра. Дика кийчъяьй М. Досиева кулгалду спецтехнологе кабинет, шоай кабинеташ мел эшачунца вIаштIехьъяхара дукха къахьийгад укх тIеххьарча хана хьехархоша М. Арчаковас, М. Местоевас, Р. Султыговас, Э. Комурзоевас. дикагIча оагIорахьа белгалбаьннаб производственни дешар Iомаду мастераш Х. Гадаборшев, М. Самиев, М. Могушков, М. Арапиев. Цар а дукккача кхычар а Iалашдаьд шоай группашкара дешархой берригаш занятешка ахар а цар дика дешар а.

Кагирхошта боагIаш бола интернациональни, тIемапатриотически кхетам балара болх леррагIа чакхбаьккхаб унхаза. Кагирхой болча каст-каста боагIа хьаьший ба парте, тIема а къахьегама а ветеранаш М. Оздоев, А. Имагожев, М. Гадаборшев, И. Дидигов, Л. Коломиец, дукхха кхыбараш. Хьинаре болх беш я училище вIашагIъелла КИД, «Поиск» яха клуб, айхха бувзамаш лоаттаду Орджоникидзерча, Чермелерча профтехучилищашца, каст - каста экскурсеш ю Къулбаседа Кавказа революционнии тIемен сийлен моттигашка гIолла, укх аьхки город - турпал Волгограде яха хиннай училища делегаци. Назране хьалъяьча Сийлен мемориала шефство лелаеш ба дешархой, укхаза хIанз торжественни хьале комсомольски билеташ дIател керда союзе хьанйцарашта, укхаза вIашагIкхетар хиннад хьоашалгIа баьхкача АушевгIар вежаращца.

Терко яьй партийни организаце организационни балха, бехктонхамеча участкашка дIатарбаьб берригa коммунисташ, Собранешка ладийгIад коммунисташа еча отчеташка. Масала, отчеташ яьй Ю. Арапиева, Л. Варкинхоевас, М. Чориева, А. Точиева, кхычар. ХIара коммуниста кхоачашъяьй отчетни юкъа шийна енна поручени, йоагIаш йола йоакхо яьй комсомольски организацена партийни кулгалдара, комсомола комитета гIо даьд тайп-тайпара мероприятеш кийчъяра а чакхъяхара а.

— Цу дерригача дикачунца цхьана дукха да вай партийни организаце балха тIа дийнна гIалаташ а кхоачамбоацараш а, — аьлар черчени хьехача Мартазанова Iайнас, — доагIача тайпара айхха бувзамаш лоаттадаьдац вай е хIанз лоатта а дац района школай педколлективашца. Цудухьа училище деша эттачарех дукхагIбараштa хац кхыметтел эггара аттагIа дола чертеж кийчде, хIаьта дешархоша дувцачох, школашка вIалла тернальеш яц цу предметах йола урокаш, геттара эсала я грамматика.

Ала деза къоастаданза дешаш кхы а кIезига ца хиларах, ВIарччача шера лабораторни практически занятеш яра Iалашъяьй оатхалаш, инструмент, металл. Из мастераштa карагIдаьнна хIама да, бакъда, цхьаккха дича меттахьа доалаш дац дешархой практике дIатарбара гIулакх. Цу даькъе доагIар деш яц «Электроинструмент» завода администраци. Уж учениналла дIаэца тигац, из гIулакх завода къахьегама овсарленна Iаткъаргда, яхаш бахьанаш а доахаш.

Мастер ва кагирхошта керттера кхетам луш вар. Училища коллективе дикачарца цхьана болаш ба шоай декхар ледара кхоачашду мастераш. Кагирхоша лоархIаш, шиш беш бац К. Тамбиев, М. Султыгов, Р. Оздоев, И. Таркоев. Вахаре денале позици лувцаш боацача царна магац кагирхой шоашта тIехьабаха, царца кхетама а профессиональни говзал ялара а болх лерттIа вIаштIехьбаккха, хIаьта доагIача тайпара эшар хьадийхадац царгара партийни комсомольски организацешa, учпрофкома.

Кагирхошта идейно - политически, нравственни, атеистически кхетам балара дешашта теркам тIаэзар комсомола комитета секретара М. Чориева. ХIара дешара шу долалуча хана кхензабарий гIулакхашта йолча комиссе учете латтарех 15—20 саг деша хьаэц училище, хIаьта болх леррагIа беш хиларах дешара шу йистедаьлча 3—5 саг мара висац.

Бакъда, цунца цхьана цхьацца ледарлонаш а ювлийт училище. Назрановски № 2 йолча школера укхаза деша венача 16 шу даьннача Мархиев Мухьмадаца лерттIа кхетама болх баьбацар, из бахьан долаш деша этта бутт балалехьа къоал дарах суд йир цунна.

Иштта укх деношка наьхат денад училища воккхагIволча мастера А. Точиева воI советски эскаре гIулакх де вахача харцахьа леларах дувцаш. Из дош дийцадар партийни собране, воккхагIволча мастера А. Точиевна тIадилладар, воIа тIехьа а вахь, гIулакх къоастадар, бакъда, из динзар цо. Хаттар отт; ший воIа кхетам бала ца могача мастера малагIа хьехар дергда наькъа берашта, хьана сий дергда дошн гIулакхи вIашка ца доагIача кхетамлучун?

Уж санна а кхыдолча а шоашта къувлача кхоачамбоацарех, дийцар коммунисташа М. Дзармотова, Ю. Арапиева, А. Хаматханова. Отчетни юкъа шоаш тIаийяь решенеш кхоачашъяра коммунисташа даьр фуд, парте а комсомола а мугIараш шердара фу даьд, цу хьакъехьа дIахо йодача хана фу де лерхI хьоахадинзар собране, хIаьта белгалдаккха деза уж шаккхе а организаци дегIайоалаяра мел эша таронаш училище йолаш йолга.

Р. АУШЕВ.

ТАДЖИКСКИ ССР. Л. И. Брежнева цIерагIча Нурекски ГЭС-ах ала бокъо а йолаш оал Къулбехьен - Таджикски территориально - производственни комплекса энергетически дог. Цун гидроагрегаташа са чуделлад Таджикски алюминиеви заводе алюмини лоаладеча цехашта, новкъостал ду мехка халкъа боахама лоархIаме йола Явански электрохимически завода продукци арахецара, сердал тел Таджикистана меттел, ерригача среднеазиатски республикай а городашкеи юрташкеи нах чубахача цIеношта. Болх бе йолаялийтача денз станце 82 миллиарди 600 миллиони киловатт - сахьат совгIа электроэнерги яькхай, хьогге а юхаметтаоттадаьд из хьалъярга дIадахийта ахча.

Нурекски ГЭС — комплексии гидротехнически гIирс. Цо дарегIа электроэнерги яькха ца Iеш, кердача лаьтташта ирригаци яреи карадерзадареи проблемаш толаме къестаяра новкъостал а ду. Вахш яхача хина техача кхо бIаь метр лакхача сунта тIехьашка баьржа улл хьабаь форд, хIаьта цу чура хий хьалха йокъал увтташ хиннача Таджикистана, Туркмене, Узбекистана аренашка дода, цудухьа хIанз цига боамбе, баьцадаарий, сома, юртбоахама кхыча культурай лакха хьувкъам а кхебу.

СУРТА ТIА: Нурекски ГЭС-а сунт.

С. ЖУКОВА,
А. ЧУМИЧЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Ерригсоюзни конференци

Самардийнахьа Къахьегама Цlеча Байранха орден лелаеча мехкдаьтта Iилмантохнама институте дIайолаеннай «Мехкдаьтта тохнам бара программа шеръяри нийсъярн» яхача темах йола пхелагIа Ерригсоюзни конференци.

Конференце дакъа лоацаш ба Москвера, Ленинградера, Иркутскера, Алма-Атера, Тюменера, кхыча городашкара Iилманхой. Конференци хьайийллар ГрозНИИ Iилман балха волча директора заместителa Б. И. Двюбас.

Цул тIехьагIа конференце къамаьл дир СССР Госплана мехкдаьтта а газа а отдела начальника В. Д. Кислова. Iилманхоша К. А. Демиденкос, В. А. Дорогочинскаяс, С. Г. Хабибулина.

Конференце кхаь дийнахьа болх бергба.

М. РЕБЕЗА,
ГрозНИИ Iилма - технически информаце отдела заведующи.

КОЛЛЕКТИВНИ ПОДРЯДА—ШЕРРА НИКЪ

ДIАДОЛАДАЬР ЧАКХДАККХА ДЕЗА

Халача балхашта механизаци а еш, йоккха комплекс хьаяьй Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозе.

Соахка цига доаладир цIеча фух дола шинараш. Царех 485 дахкад, 247 дахкаргдолаш да. Уж доацаш 325 Iасилг а да комплексе.

Карара шу долалуш, хьайбаш леладераш раьза а болаш, коллективни подряд юкъейоалайир цига. ХIара бетта иттлагIча дийнахьа балха итог ю. Бетта луча аванса нийсъеча цхьан балла, хIара болхлочоа производстве е общественни вахаре карагIдаьнараш а лоархIаш, кхы а е массекх процент тIатох е тIерайоакх. ХIаьта шу чакхдаьлча итог яьчул тIехьагIа перерасчет а яь, даьча балхашка хьежжа ахча лургда, аьннад комплекса коллективо колхоза правленеца оттадаьча договора тIа.

Эггара дукхагIа баллаш я доярка коммуниста Шадиева Лидай. Иштта хьаьнала къахьег доярнаша коммуниста Амриева Раяс, комсомолкас Ацаева Лайлас, йнжараша ЧуриевгIар IайнаIен Фасеи, Цамаева Зайдата, Маева Хьанифас, кхычар. ХIаьта уж 55 я комплексе къахьегаш. Скотникаш, Iаьсий леладераш, механизатораш, кхы тайпа балхаш дераш дIалаьрхIача — 104 саг ва. Берригаш а цхьа барт болаш шоай низ дIакхоачар деш къахьегаш а ба.

Поточно - цеховой хьисапе доал ду доахана. Деттараш, дахка кийчденнараш, дахкараш къаьста леладу. Цу гIулакхо карагIдоалийт наха шоай болх дикагIа бовза, толамаш даха.

Август бетта 15 дийнахьа болх бе йолаеннай комплексе шурий блок а. Из цига шел а йий, цхьоалагIча сортага дIа а кхоачайий, дIалу хIанз.

Иштача хьалашка геттара дика хила дезар цу комплекса хьокхамаш. Цхьабакъда, укхаза низткъа марз кхоачашъяц шура яккхара а из пачхахьалкхенна дIаялара а планаш. Хьайбаш леладеращца, комплекса кулгалхошца дийцачул тIехьагIа гучадаьлар из кхоачамбоацар фу бахьан долаш нийсденнад.

Чусоцадаь лоаттаду доахан комплексе. ХIаьта кIезигдукха лелийта уж арадаха паргIатта моттиг яц. ХIаьта коара ара а доахаш, йIайхача хана мукъагIа леладайта тхога, яхаш хьайбаш леладераша дехар дешше а колхоза кулгалхоша пурам лац.

— Кхыча доахах ара дIа а кхийтта колхоза дараш цамогаш хиларах кхераш хинна тарлу уж, аьлча:

— Иштта из нийс ца далийтара-м эггара хьалха йоакхо тха коллективо ше а ергьяр, — жоп делар шурий комплекса начальника Чинтаев Ризвана. — ХIана аьлча коллективни подрядагIа болх беча цунна хьалхарча аргIагIа эе хургдар етт цамогаш хилча.

Из гIулакх кхетадаьдале а е тIехьара ца боала комплекса кулгалхой, специалисташ кIордабаьбале а, июль бутт болалуш цар дехар кхоачашдир. Гобаьккха карт а яь кийчъяьча моттиге ара а доахаш доажаде доладир доахан.

— Цу гIулакхо дикка тIакхетийтар шура, — йоах Чинтаева. — Июнь бетта хиначул 300 килограмм дукхагIа шура йоаккхар хIара дийнахьа. Цу хана хиначул дукхагIа я из хIанз а, рационах лу доакъар цхьатарра доллаше а. ХIаьта из болх хьалхе а дIаболабаь хиннабаларе?

ПодрядагIа болх белга юкъедоаладеча хана колхоза правленеца оттадаьча договора тIа хьайбашта доакъарашца кхоачам барах аьнна цхьа дош дац. Из маца, мелмнсел, малагIа тайпа Iалашде колхозо декхар тIанйцад ховш дац. ТIаккха подрядагIа болх барах дувца а эший. Мишта кхоачашдергда наха шоай договорин декхараш, хьайбаш кхабара тоъал доакъар ца хилча?

Укх шера планагIа 200 тонн йол, 4000 тонн силос кийчъе езаш я комплексера хьайбаш Iангара дахара. ХIаьта хIанз цига я 160 тонн йол, дIакъайлаб эзар тонн силос а чуслла цхьа кIоаг. Цхьабакъда, из тайпа доакъар соахка цу чу ши эзар тонн гаргга дар. ХIаьта укх шера кIезигагIа хилар силос ялата чуэцача хьажкIай докъаденнача, мошачарел дайгагIа долча гIадамех елландаь.

Силос йоллара кийчбаь кхы а цхьа кIоаг ба комплексе. Соахка 1800 тонн гаргга мошача хьажкIех силос еллар цу чу. ХIаьта укх шера гIадам декъа доландаь эзар тонн чуйоде а тамаш я. Лоацца аьлча, комплексе Iалашдаь из тайпа доакъар эшачох нийсса ах мара хургдац, хьоаналга диллача мошача хьажкIех кийчдаьчул дуккха вогIа а долаш.

— Соахка 3800 тонн яр тха силос, — йоах Чинтаева. — Из а хьайбаш арадаха ха тIанхачалехьа 20 ди хьалха кхоачаелар. ХIаьта укх шера фу дергда а хац. Из иштта долга гуш бола тха коллективера дукхагIбараш подряд юкъейоалаярах гIулакх хургдий - хьогI, аьнна шек бувлаш ба хIанз. Бакъда, колхозо новкъостал де мег тхона, тIехьагIа кхыча фермашкара силос хьатIакхухьаш. ХIана аьлча, лаьрххIа доаладаь дикача фух дола тха доахан доакъар доацаш меца хилийта цхьанне а бокъо лургьяц.

Чинтаева дешаш бакъдешдар доярнас Амриева Раяс дийцар а:

— ХIара бетта иттлагIча дийнахьа тха цIеча уголоке хьайбаш леладерий собрани ю, колхоза кулгалхоша дакъа а лоацаш. Хьалхарча бетта даьчоа итогаш ю цига. КарагIдаьнначунга хьежжа, аванс миссел лоархIача цхьан балла массехк дакъа тIатох е тIерадоакх. Масала, аз 168 сом аванс эц. Из цхьа балл лоархI. Планал совгIа яьккхача шурийга хьежжа цунна е 0,2 е 0,3 балл тIатох, хIаьта кхоачаш ца йича иззал тIерайоакх. Со раьза йолаш даь хIама да из. ХIана аьлча, цу гIулакхо дикка лакхбу балхацара хIаране безам. Из дар пайдана дий тоъал доакъар ца хилча. Шура яккхара планаш кхоачашъяц. Уж кхоачашъеш ца хилча хьайбаш леладераша Iоаьча баллех дала ахча мичара дахьаргда? Цудухьа баллаш лоархIаш колхоза кулгалхоша тхоашца киловзал лелаеш санна хет хIанз сона а дукхача кхычарна а.

Наьха къахьегама овсарле лакхъе, балхацара безам совбаккха дага долаш вIаштIехьдаьккхадар оаха подрядагIа болх белга, яхаш дувц колхоза цхьаболча кулгалхоша. ТIаккха хIанз аванс а телаш, бухсоцаш хьахургдолчунга хьежжа ахча лургда шоана шу чакхдоалаш, яхаш сенна лебу нах, кхоачам боллаш царга доакъар ца хилча? Иштача хьале аванса хIанз хьанйдеча ахчах цхьа дакъа юхадала дезача отта мег коллектив, планагIа йоагIа шура а ца йоаккхалуш. ХIаьта производства хьалхалаттарий а кхычар а мел дог экнхаргда иштта из нийсделча?

Коллективни подряд юкъейоалае тIехьагIа наьха безам хургбоацаш гIулакх де гIерт колхова кулгалхой, аьнна хеталу.

М. ХАМАТХАНОВ.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Профсоюзни органаша йоакхо дукхагIа яиза яргьяц болх бечеи бахачеи моттигашка маьхах деча гIулакхий дерригача тайпашца къахьегамхой Iалашбара, цар мукъа ха дIахьолгеи салоIилгеи вIаштIехьдаккхара аьттув бола хьалаш кийчдара, туристски физкультурно - оздоровительни учрежденей материально - технически база чIоагIъяра гIулакха.

Комплексни программа кхоачашъяра лелам массови информаце средствашца хадданза бувца, къахьегама коллективай, халкъа боахама доакъой, моттигерча органий хьалха латта опыт дIахьувкха йоагIа.

КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцамца чIоагIъяьй халкъа эша товараш хьаду производствои гIулакхаш ду сферен 1986 — 2000 шерашка дегIайоалаяра Комплексни программа. Цу тIа белгалдоакхх, парте экономически стратеги лоарзагIа ца йоалийташ чакхъяхара ларда тIа нарарча пятилетке советски наьха вахара материальнии культурнии боарам дIахо лакхбаь хилар. ДукхагIа хиннай бахача наьха реальни доходаш. Дукха кIама даьд чуIеча моттигий хьалаш тоадара, здравоохранени, халкъа образовани, культура, спорт дегIайоалаяра.

ЛеррагIа чакхйоахаш я халкъа эша товараш хьаду производство сихагIа дегIаккхувлара тIаерзаяь КПСС XXVI съезда принципальни установка. Кхоачашъеш я СССР Кхачан программа. ТIехь-тIехьа дукхагIа эшаш хулача тайп-тайпарча товаращцеи гIулакхащцеи биззагIа Iалашбу баха нах. Дикка чIоагIъеннай товараш хьадеча производстваи гIулакхаш деча сферай материально - технически база. Специализированни доакъошта нийсса товараш хьадеши гIулакхаш деши да, ма дарра аьлча, халкъа боахама деррига доакъош, дукхагIйола къахьегама коллективаш.

Цунца цхьана, къахьегамхошта тIехь-тIехьа дукхагIа эшача хIамашеи цар доходаш лакхъяларои дIадех халкъа эша товараш хьадаран гIулакхаш дара сфера дегIайоалаяран еш йола планировании управлении эргайоаккхилга, социалистически экономика таронех халкъа хьал-таро даим лакхъяра, социалистически вахара хьисап эргадоахаш тоадара эффективнегIа пайда эцилга.

КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленуме белгалма даххара, эшача промышленни товаращцеи гIулакхашцеи биззагIа кхоачамбелга, эшана продукцеца рынок хьалъюзилга, товарий дикал тоаелгеи ассортимент шеръелгеи, бахача наха гIулакхаш дара культура лакхъянза яргьяц.

Халкъа эша товараш хьаду производствои гIулакхаш ду сферен сихагIа дегIаухилга Iалашдар партийни, советски, боахама органий, профсоюзнии комсомольскии организацей меттахьчара декхар да аьнна хет КПСС ЦК-анеи СССР Министрий Советан. Ерригача министерствайи ведомствайи низаш тIадерзаде деза программа тIа оттаяь заданеш кхоачашъяра советски нах товаращцеи гIулакхащцеи биззагIа Iалашбар духьа.

СССР экономическии социальнии дегIайоалаяра шереи пхе шереи паччахьалкхеи планий проекташ оттаеча хана товараштеи гIулакхаштеи программо оттаяь заданеш а, хIаьта иштта товараш хьаду производствои гIулакхаш ду сферен дикалга диллача кердача боарам тIа йоаккхаш дегIайоалаянза ярг ца хилар а теркалделга тIадиллад СССР Госплана, СССР министерствашteи ведомствашteи, союзни республикай Министрий Советашта. Цу гIулакха хилавза яргйоаца капитальни вложеней лимиташ, подрядни балхаш, къахьегама, финансови, материально-технически ресурсаш хьежаелга. Культурно-бытовойи боахамеи гIулакхашта лаьрхIа товараш хьадара программа отраслеви территориальнии заданей вIаши бувзам хулийтилга.

СССР министерствашteи ведомствашteи, союзни республикай Министрий Советашта тIадожадаьд укх тайпара мероприятеш чакхйоахилга:

товарий ассортименти дикали овлангара денз тоаелга, бахача наха чIоагIагIа хоатташ йола тIехдика хIамаш арахецаргйолаш объединенейи предприятейи болх ший ханнахьа эргабаккхар;

эггара хьалхарча аргIанна производственни мощностех пайда дикагIа эцара, продукцега материалаш кIезигагIа ахийтара, массе тайпара ресурсаш кхом беш дIаахийтара, капитальни вложеней эффективность лакхъяра чотах товараш дукхагIа арахецари деча гIулакхий объемаш йоккхий яри;

капитальни вложенеш дукхагIча даькъе болх беш йола предприятеш технически кхы тIа а кийчъяргеи царна реконструкци яргеи, хIаьта иштта эшшача боараме къахьегама ресурсаш а йолаш йолча городашкеи поселкашкеи керда предприятеши цар филиалаши хьалъярга хьежаяр;

«А» группа промышленноста доакъошка халкъа эша товараш арахеца специализированни предприятеш, производстваш, цехаш хьалъяр;

бахача наха торгови, бытовой, кхыдола гIулакхаш деча предприятейи организацейн сеть, уж наха болх беча, дешача, бахача моттигашта гаргаоза езилга теркал а деш, дикагIа дIанийсъяри хIаьта иштта цу предприятейи организацейи балха режим эргаьккха тоаяри;

капитальни гIирсаш хьалдара, халкъа эша товараш арахецеи дохкеи производственни мощносташ шоай ханнахьа болх бе йолаялийтареи караерзаяреи, гIулакхаш ду сфера дегIайоалаяра планаш кхоачашъяра хьалхара гIиплошъеча организацейи предприятей - заказчикийи бехктокхам лакхбар;

материальни Iалашо хилара боарам бе-бе болаш болча потребителий а, хIаьта иштта общества оагIонгахьара къаьсттa йоакхои новкъостали эшача бахача наьха категорей а (тIемеи къахьегамеи ветеранаш, къабенна нах, дукха бераш дола дезал, кхыбараш) таро дIакхоачаргйолаш товарийи гIулакхийи керттера тайпаш хилийтар.

Нийса лаьрхIад 1986 шера денз СССР экономическии социальнии дегIайоалаяра шерийи пхе шерийи паччахьалкхеи планий проекташта халкъа эша товараш хьаделгеи дохкилгеи, бахача наха маьхах гIулакхаш дара система дегIаккхувлара разделаш юкъекхухьилга. Цу разделашка халкъа эша товараш розничии маьхех хьадара, керттера тайпаш натуральни кепара арахецара, розничии товарооборотеи бахача наха маьхах гIулакхаш дареи заданеш, паччахьалкхеи капитальни вложеней лимиташи союзни республикашка, СССР министерствашкеи ведомствашкеи гIолла материально - технически ресурсай керттера тайпаш лоаттадара объемаши увттаелга.

ШийтталагIча пятилетке товарийн гIулакхаш дареи программо торговлин общественни кхачеи дегIакхувлара, оттаяь заданеш тешшаме кхоачашъяра цар материальни база чIоагIъяра, бахача наха торгови гIулакхаш дара прогрессивни формаши методаши шерра юкъехкхаьяра тIадерзадаьча гIулакхий комплекс чакхъякха езаш я СССР торговле Министерство, Центросоюз, торгови сеть йолаш йола СССР министерстваши ведомстваши, союзни республикай Министрий Советаш. Уйла тIаерзаьй промышленностацара мах беча организацей бувзамаш эргадоахаш тоаданза, эцархошта малагIа товараш эши эшаргдийи ханза, товарий дикалаи вIаши дага а даьнна оттаяьча ассортиментах уж шоай ханнахьа лоаттадараи тIахьожам чIоагIа оттабанза барг ца хилар.

Яйгачеи кхачани промышленноста машинаши бытовой прибораши еча министерствана, гIишлошта, наькъашта, коммунальни машинаш еча министерствана, машинашъеча кхыча министерствашта тIадиллад халкъа эша товараш хьадараи дохкараи, общественни кхачанна, гIулакхаш деча сферана эша хIанзарча тайпара машинаш, агрегаташ, технологически линеш арахецилга сихагIа дегIадоаладар, технологически процессашта механизацин автоматизацин яра машинийи агрегатийи системай серийни производстваш хьаелгеи караерзаелгеи Iалашдар. Модернизаци яра эша узлаши технологически оборудоване запасной оатхалаши цу доакъошта мел эш хилийтар. Оборудоване технически боарам, дикал, тешам лакхбар.

СССР химически промышленноста Министерствана, минеральни удобренеш яра Министерствана, мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста Министерствана тIадожадаьд арахецача химически хьаьсийн таьйи, красителий а халкъа эша товараш арахецара эшача химически бийдалеи материалийи кхыча тайпай а производство шеръелга, ассортименти дикали тоаелга.

Профессионально - технически образоваиена йолча СССР Паччахьалкхеи комитета, СССР лакхерчеи юкъерча лаьрххIа йолчеи образоване Министерствана, къахьегаман социальни дешаштеи йолча СССР Паччахьалкхеи комитета, дешаца хьашт долаш йолча СССР кхыча министерстваштеи ведомстваштеи, союзни республикай Министрий Советашта, моттигерча партийнии советскии органашта хьалхашка декхар оттадаьд халкъа эша товараш хьадеши дохкаши, бахача наха гIулакхаш деш дола доакъош керда техникеи технологии нараерзае, къахьегама тайп-тайпара функцеш цхьана таръе ховргдолаш йолча квалифицированни кадращца диззагIа Iалашде а предприятешка уж чIоагIлургйола гIулакх де а халкъа эша товараш арахецаши дохкаши, бахача наха гIулакхаш деш долча доакъой болхлошта лерттIа производственнии социально - бытовойи хьалаш вIаштIехьдахара дукхагIа йоакхо е, чуIе цIеногш, деша даха ха йоацача берий учрежденеш, социально-культурни гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяра мел эш ресурсаш хьежае.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои СССР Госплан а Iилманеи техиканеи йола СССР Паччахьалкхен комитет а декхарийла яьй дешаца хьашт долаш йолча СССР министерствашцеи ведомствашцеи цхьана культурно - бытовойи боахамеи гIулакхашта лаьрхIача товарий цхьаццадола тайпаш хьадара керттера йолча СССР министерствайи ведомствайи гIулакхаш дIахо эргадаьха тоадара, цаI йола технически политика чакхъяхара, цар лоархIам а керда хIамаш арахеца оттаяран сихагIа караерзаяран хьалхара бехктокхам а лакхбара, производствана координаци яра, баха нах хоатташ долча товарий къаьст-къаьстача тайпашца меттел, потребительски комплексаща а биззагIа Iалашбара тIадерзадаь гIулакхаш кийчде.

СССР Госплано, СССР министерствашеи, ведомствашеи, союзни республикай Министрий Советаша де дезар да, яйгачеи моттигерчеи промышленносте, бахача наха бытови гIулакхаш деча, кхыча доакъошка еш латтача экономически анализах хьахулашдарий кIийлеи тIа отта а яь, 1986—1990 шерашка халкъа эшаш дола товараш хьадеши дохкаши, бахача наха эша гIулакхаш деши йолча объединенешка, предприятешка, организацешка планировании экономически стимулировании елга дIахо тоадара де дезача гIулакхий система чакхъякхар.

СССР Iилманеи техниканеи йолча Паччахьалкхен комитета, СССР Госплана, СССР торговле Министерствана, Центросоюза, СССР маьхашта йолча Паччахьалкхен комитета, СССР ЦСУ, СССР Iилмай Академена тIадиллад СССР кхыйола министерствашеи ведомствашеи, союзни республикай Министрий Советаш юкъе а озаш, отта а яь, 1987 шера денз бахача наха мел товараши гIулакхаши эш харан формировании яраи йола ерригача паччахьалкхен юкъара система этапех болх бе йолаялийтар.

СССР Iилманеи техникаи йолча Паччахьалкхен комитета, СССР Госплана, СССР Iилмай Академена тIадиллад йоагIаш йолча СССР министерствашцеи ведомствашцеи союзни республикай Советий Министерствашца цхьана халкъа эша товараш хьадеча доакъошка, торговле, гIулакхаш деча сфере шийтталагIча пятилетке отта а яь кхоачашъе прогрессивни техникеи технологии юкъехьолга сихдара, керда товараш арахецилга алсамдаккхара, бахача наха эша гIулакхаш дара формаш эргаьхa тоаяра тIаерзаяь йола целевой комплексни Iилман-технически программаш.

ЛаьрхIа да халкъа эша товараш, бийдал, материалаш, комплектующи узлаши деталеши, оборудовани, хIаьта иштта наха деш дола гIулакхаш хьадареи вIаши лоаттадареи, цхьана леладеча Iилман - технически гIулакхий, товарий керда тайпаш хьаделга вIаштIехьдаккхара, хIанзарча ханара технологически процессаш, машинийи оборудованеи прогрессивни системаш увттаяра, даькъе социалистически механцца цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIадоаладеи кIоаргдеи.

Союзни республикай компартей ЦК, Министрий Советашта, профсоюзий республикай Советаща, союзни республикай ЛКСМ ЦК-аща цхьана халкъа депутатий Советаш юкъе а лоацаш тIадиллад, товарийи гIулакхаш дареи программа хьокхамашкеи заданешкеи хьежжа 3 бетта чухь союзни республикай йоагIаш йолча программай проекташ кийчъяр.

Союзни республикай Компартей ЦК а Министрий Советашта а, парте крайкомаштеи обкомаштеи, СССР министерстваштеи ведомстваштеи, автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий Советий крайий областийи исполкомашта, профсоюзнии, комсомольскии органашта тIадиллад, цу товаращца нах Iалашбар хьаькъалагIа долча эшараштеи наьха хьашташтеи формировани яра хьинаре беча балхаца цхьана тарде дезаш хилар теркал а деш, баха нах товаращцеи царна эшача гIулакхашцеи кхы а дикагIа Iалашбара тIадерзадаь дола товарийи наха эшача гIулакхийи программа тIа белгалдаь декхараш кхоачашдара бола организаторски болх боаржабар.

Республикай, крайи, областий партийнии советскии органашта тIалатт баха нах товаращцеи царна эшача гIулакхащцеи, хьалхарча аргIанна моттигашка йолаш йолча резервах ма могга чIоагIагIа пайда ийбара чотах а беш, Iалашбарах бола берригa бехктокхам.

Товараш хьадареи гIулакхаш дареи программа кхоачашъеча юкъагIа кхоачамашн кхы тIа а таронаш леханза яргьяц товараш хьадареи гIулакхаш дареи объемаш йоккхий яра, Iилман-технически прогрессана карагIдаьннарех пайда эцара, производствана дIахо интенсификаци яра ларда тIа цар дикал лакхъяра.

1986—2000 шерашка халкъа эша товараш хьадара производствои гIулакхаш дара сферен дегIайоалаяра комплексни программо оттаяь заданеш толаме кхоачашъяр духьа лелаю социалистически яхь дегIайоалаяр духьа промышленноста, торговле, гIулакхаш дара сфера объединеней, предприятей, организацей коллективашта тела дипломаш а ахчан премеш а йолаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела итт Цle байракхи царех «Бахача наха ду гIулакхаш дегIакхувлачеи гIулакхаш дара дикал тоаечеи толамаш дахарах» тела пхи байракхи оттаяьй.

Карара кара тела Цle байракхаш тергъя халкъа эша товараш хьадареи бахача наха маьхах гIулакхаш дареи, розничии товарооборота шера планаш кхоачашъеча а, хIаьта иштта бахача наха гIулакхаш дара дикал тоаеча а хьокхамаш эггара дукхагIа лакхдаьча коллективашта.

ВЦСПС-а къахьегаман социальни дешаштеи йолча Паччахьалкхен комитета а тIадиллад халкъа эша товараш хьадуи дохкеи производство а гIулакхаш ду сфера а сихагIа дегIаккхувлар, бахача наха деча гIулакхий дикал тоаяр духьа делаеча социалистически яхьа итогаш яра условеши порядоки кийчъелга.

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои хьакхайкаду, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешa, промышленноста, торговле, гIулакхаш деча сфера, царца смежни долча халкъа боахама доакъой кулгалхоша, болхлошеи специалисташеи, вай мехка берригача къахьегамхоша товараш хьадареи гIулакхаш дареи программа толаме кхоачашъяраланза дарг мел доацар дергдолгах шоаш чIоагIа дог тийша хилар.

1986—2000 шерашка халкъа эша товараш хьаду производствои гIулакхаш ду сферен дегIайоалаяра Комплексни программа кепатеха арайоаккхаргья центральни кепайоазои тIа.

Iилман-технически прогресс сихъяра, производства культура лакхъяра наькъагIа

ДУКХА ДА ДИНЗА ДИСАРАШ А

«Аргунводпром» производственни объединене Iилман-технически прогресса дешашта хетабаь болх кхаь лоставагIа бу: къахьегама овсарле лакхъяран, кулгашца беш бола болх кIезигбаран, продукце дикал ма хулла айяран. Цу даькъе цхьацца хIамаш карагIдаьннад. Иштта, цемент вагонашкара Iойоассаяра йола пневмовинтови насосаш балха юкъейоалаярах чIоагIа аттача даьннад из гIулакх. Хьалхагlа шин сахьата беш хинна болх хIанз 20 — 30 минута чакхбоаккх. Наьха къахьегам аттача баккхарал совгIа, цо дикка лоаццийр вагонаш сайца латташ йоаккхаш йола ха.

Арматурни цехе сеткаш хьадеш йолча оборудованена автоматизаци юкъейоалаяр бахьан делаш а кулгашца беш бола болх хоалуш кIезигбеннаб.

Укх шера № 1 йолча формовочни цехе аьшкбетонни турбаш арахецача пролета реконструкци ярах 60 процент лакхбеннаб цу пролета низ, хIаьта цу гIулакхо дикка лакхйир производства культура. кIезигдир кулгкара ду балхаш. Вай ювцача цехе бетонни плиташ арахецача участке къахьегам аттача боаккхаш йола массехк автоматизированни линн вIашагIъеллар. Цо таро елар къахьегама овсарле лакхъе, плиташ дикагIа хилийта.

Материалашта, бийдала, энергоресурсашта кхом беча а укх шера кхоачашдаь балхаш кIезига дац. Иштта цементни складе цемент дIачуувзара вIашагIъехкай шиш-ша камера йола насосаш. Цу гIулакхо таро хилийтар из маьхера продукци зехьа йовлга цIендаь дIадаккха. Бетон хьаеча хана цунах химически добавкаш тохара йолча процесса автоматизаци ярах шера 2 эзар тонн цемент кхое вIаштIехьдоал. Цу тайпара хьаяь бетонни изделеш шелала дикагIа духьал отташ а, хьалхарчарел чIоагIагIен кIезигагIа бийдал дIайодаш я.

Лакхе вай белгал мел яьха мероприятеш балха юкъейоалаярах объединене цхьайтталагIча пятилетка шерашка кходе вIаштIехьдаьннад 743 тонн металл, 4258 тонн цемент, 5784 гигакалори йIовхала энерги, 1713 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, Цу юкъа къахьегама овсарле 2,9 процент планал совгIа лакхъеннай.

КIезига лоархIам болаш яц кхом бара тIехьа рационализатораша тийнна предложенеш а. Объединене динагIа болча рационализаторех лоархIаш ба КИП-а начальник С. Топилин, бетоно-смесительни цеха начальник Я. Берсанов, электросварщик В. Блоховцев, кхыбараш.

Цхьабакъда, Iилман-технически прогресс балха юкъейоалаяра де а лаьрхIа кхоачаш ца деш дисараш а кIезига дац объединене. Иштта электродаш юкъехьерчаду наьхат теда станок хIанз а болх бе йолаялийтаяц. Цудухьа дукха болх кулгашца бе безаш хул. Арматурни аьцксаьрг хьабеча обжиг еш йола станок а яц болх беш, кхы а дуккха кхоачамбоацараш а да. Цу массадолча хIамашта бехке бараш шоай болх лерттIа вIаштIехь ца боаккха специалисташ ба.

ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка производствана интенсификаци яра объединене администрацен партбюроса кхоачам болладш болх баьбац. Объединене шортта я Iилман-технически прогресс сихъяра гIулакх кхы а толдара мел эша чура таройаш.

Царех цаI да хIамаль кхоми хьурмати делга, продукци хьаеш дIадодар ма хулла лохделга. Цу даькъе чIоагIа лоархIам болаш да цкъа пайда ийцача отходех шоазлагIа пайда эцилга а, подрядни хьисапе къахьега бригадаш боахама расчета тIа йоахилга а.

Уж деррига гIулакхаш чакхдоахача кIезига лоархIам болаш дац къахьегача наьха йоакхо яр. Иштта объединене подразделенешка дац болхлошта салаIара лаьрхIа цIенош, спортивни ловзараш чакхдахара эша помещени, ловза шахматаш, шашкаш, деша керда газеташ, журналаш. Кхоачамбоацараш дале а во лоархIаьяц объединене коллектив укх шера ийс бетта долча декхарех. Планал совгIа хьахинна цIена пайда массехк эзар сом ба.

Р. ЯКУБОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета президиум хьежай пачхаьалкхен дисциплина чIоагIъечарен общественни производства эффективность лакхъечарен правовой балха лоархIам дIахо чIоагIбарах долча гIулакхий дешага.

Президиума заседане белгалдаьккхад, халкъа боахамера правовой болх эргабаькккха тоабара, пачхаьалкхен дисциплина чIоагIъечара, общественни производства эффективность лакхъечара, экономика сфере законность ниййса кхоачашделга Iалашдечара цун влиянн чIоагIъяра тIадерзадаь гIулакхаш республике чакхдоахаш хилар.

Цунца цхьана дукккача министерствай, ведомствай балхаца хIанз а долаш да боахама балха правовой регулировани яра даькъера цIенхаштара кхоачамбоацараш. Юрта боахама, кхачан промышленноста, моттигерча промышленноста, жилищно-коммунальни боахама, бахача наха бытовой гIулакхаш деча министерстваша, НГIАССР госкомсельхозтехника, «Птицепром» тресто, горисполкомаша, райисполкомаца де мел дезар дац правовой болх тоабара, бе боагIача тайпара мах бац боахама механизм эргаяьккха тоаечарча, экономически кхом бара режим чIоагIъечарча цун лоархIама. Биззача боараме пайда ийбац правови средствaех социалистически доалахьенна къоалаш даран доал ца даран, эсала продукци аракецара, ца даьраш даьд яхаш тIадеттара, даь материальни зе цу гIулакха бехкебарий чотах меттаоттадара, предприятеша, учрежденеша, организацеша боахама дешай даькъе вIаши леладу гIулакхаш законо ма яххара хилийтара лоаттабеча къовсама.

НГIАССР халкъа боахама дукккача доакъошка вIаштIехьдаьккхадац кагийчен юкъерчен предприятешта эша юридически гIулакхаш делга. ХIанз а эсала ду юридически гIо агропромышленни комплекса системана чуйоагIача колхозашта, совхозашта, предприятешта. НГIАССР министерстваши ведомстваши, халкъа депутатий Советий городий а районий а исполкомаш декхарийла я 1985 шу чакхдалале шо-шоай карарча предприятешка, учрежденешка, организацешка халкъа боахаме беш бола правовой болх эргабаькккха тоабарах йола партен правительствaи решенеш кхоачаш мишта ю тахка, долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара де деза гIулакх де. Хан-ханнахьа ладувгIа деза цу дешаех йолча боахамий кулгалхой отчеташка.

Экономе даькъе во гIулакхаш ца ниисдалийтара чIоагIде деза правоохранительнии тIакъожам лоаттабечеи органашта юкъера бувзамаши контактаци. Белгалде деза 1986—1990 шерашта лаьрхIа йола экономически социальнии дегIаахара планащ кхоачашъечара, договорни декхараш кхоачашдечара, доал дара формаши методаши эргаяьха тоаечара юридически служба лоархIам лакхбара тIадерзадаь гIулакхаш.

Iалашданза даргдац предприятешта, учрежденешта, организацешта юкъера боахама гIулакхах дола договораш ханнахьа делга, кхы а гIулакхащ де деза уж юкъарчал доацача йIаьхкача ханна лаьрхIа долча бувзамашка дахара, хIаьта иштта изделей ассортимент шеръечарен кердайоахачарен. продукце дикал лакхъечара договора лоархIам лакхбара. Чакхдаха деза халкъа боахама доакъошка юридически служба чIоагIъяра гIулакхаш.

ЛоархIаме да предприятешка, учрежденешка, организацешка законность Iалашдаран правовой болх тоабараи йола цар влияни чIоагIъелга дага а кхоабаш, халкъа депутатий городийи районийи Советий исполкомашкарча штате йоацача юридически отделаша болх хьинарегIа белга Iалашдар. Iалашде деза предприятей, учрежденей, организацей кулгалхошка, кхы болча гIулакхаш тIарча нахага боахамах дола законаш, цар беча балха дешашта регулировани еш йола нормативни акташ йовзийтара дилла болх беш йола хьехара система хьаелга.

Хьаде деза «Къахьегама коллективехи предприятешта, учрежденешта, организацешта доал дечара цар лоархIам лакхбарахи» долча СССР Законо дIадехараш практически кхоачашдара эша хьалаш, бизза пайда ийбе беза къахьегама коллективай плановии договорнии декхараш кхоачашделга Iалашдара, социалистически доалахье метталоаттаяра дешашта тIабохийта теркам совбаккхара, хIаманна доал ца дара, кхыча лертIа доацараштa духьала, порядок, дисциплина, организованность юкъейоалаяра лоаттабу къовсам чIоагIбара даькъерча таронех.

НГIАССР юрта боахама министерство, «Чеченингушплодоовощхоз» объединени, «Чеченингушвино» объединени декхарийла я колхозашта, совхозашта, кхыйолча юртбоахама предприятешта ханнахьа юридически гIо лоаттаделга Iалашдара балхаш гарггача хана чакхдаха.

НГIАССР юстице министерства де дезар да халкъа боахаме беча правовой балха деча методически кулгала боарам лакхбар.

Дийцад 1985 шера кхебаьча хьувкъамах дола юртабоахама продукташ метталоаттаделга Iалашдарах кхы а гIулакхаш дарах дола дош. Белгалдаьккхад социалистически доалахье метталоаттаелга Iалашдара республике хаьдда бола болх беш хилар.

Къестадаьдац юртбоахама продукце дикал лакхъяра дешаш, каст-каста хул хьакхухьа соми баьцадаараши стандартни доацаш, уж ГОСТ дIадехарашка хьежна доацаш моттигаш. Дукха да хIанз а производительни доаца довраш, 1984 шера 18,2 миллион сомага кхаьчар уж НГIАССР юрта боахама министерстве, «Чеченингушплодоовощхоз» объединене — 7,5 миллионага. Дукха да гIодаш текхари даха догдоацаш дола нахага даькха декхараш списать дарахи дайнараш.

Министерствайи ведомствайи, РАПО, колхозийи совхозийи финансови, планово - экономически службашеи бухгалтерашеи кхоачам болаш кхоачашдац шоай декхараши продукци метталоаттаяра даькъера белгадаь гIулакхаши. Йолаш я материально - бехктокхамеча гIулакхаш тIа лечкъораш дарагIа, растраташ ярагIа, кхыйола преступленеш ярагIа хьалха судаш яь хинна нах ахийта моттигаш. Республика правоохранительни органаша хIанз а кхоачам боллаш бац лечкъорашта, юртбоахама продукци толхаяра, йоаяра духьаларча къовсама бола профилактически болх.

Юртбоахама ведомстваша, агропромышленни объединенеша, дукккача городий, районий, юртий, поселкай халкъа депутатий Советий исполкомаша кхоачам боллаш тeркам тIаахийтац юртбоахама продукци метталоаттаяра беча балха, наггахьа, хIаьта цкъаза формально мара а, дувцац шоай заседанешка уж дешаш.

Юрта боахама министерство, «Чеченингушвино», «Чеченингушплодовощхоз», «Чеченингушконсервпром», «Гикаловское» яхача объединеней, шурий промышленноста, «Чеченингушсельхозхимия» объединене, хлебопродуктай республикански управлене «Птицепром» треста, НГIАССР Госкомсельхозтехника, РАПО председателий теркам тIаэзар Министрий Совето юрта боахама а кхыйола а продукци йизза метталоаттаяра цар кхоачам болаш гIулакхаш даь цахилара, 1985 шера 28 марта тIанийцача НГIАССР Министрий Совета соцамга хьежжа юртбоахама продукци метталоаттаяра шоаш де лаьрхIа хинна гIулакхаш цар дизза кхоачашдаь ца хилара.

ЧIоагIдаьд 1985 шера хьувкъама юртбоахама продукци метталоаттаяра кхы а де дезаш дола гIулакхаш.

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Заволжски аренашка гIолла дIаднйишад Приволжски хий дехкача система сийна хьарсамаш. Дукха километраш дIаьхача цун каналаша садолийташ йола тIоадал хьу йиъ районерча дIадувча декъача лаьтта бIаь эзар гарггача гектара тIа.

Приволжски хий дехка система — из гидротехнически гIирсий йоккха комплекс я, алхха автоматически режиме болх беш йола насосни станцеш цхьайтта я укхаза. Цар каналашка гIолла волжски хий тел догIан хьисапе хий детта «Фрегат», «Кубань», «Днепр», «Волжанка» яха установкаш болх беш йолча совхозий кхашта.

СУРТА ТIА: кхашта хий телача Приволжски система магистральни канал.

Ю. НАБАТОВА сурт. ТАСС фотохроника.

АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ ЛУШ

ДЕГО МОГАДЕР

Профтехобразоване системе дешаш бараштa атеистически кхетам балар ниййса вIаштIехьдаккхара новкъарле ю цхьаболча педагогашеи кхетамчашеи 15—16 шу мара далаза болча кхувш боагIарашта атеизмах дувца хьалха да, шоаш кхийна баьлча шоаш къоастадергда цар динаца малагIа гIулакх леладе деза, яхаш цкъаза дувцача хабараша.

Цкъа цу темах дувцаш дагIаш, Гудермесерча СПТУ-24 директора, Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалера М. А. Инаева аьлар:

— А, фушнагIа вай дувце а, кагийча нахан мехкараши теи атеистически кхетам балара бола болх лакхача боараме бе беза. Долаш я вайна гуш а дола дуне Iилман ларда дIакхетадулургдолаш кхетам баларца мукъавоанх вай саг ниййса йоацача уйлаех, доацаш долча низашта хьеставала везаш цахиларах кхетаву, цунах ву бокъонца вола гражданин.

Эггара халагIдар да динах тешаш вола дешархо цу хьакъехьа къамаьл де ваккхар. Шийхаинарча нахаца дIайийна возцаш, царца къамаьл доацаш ма хулий из. ТIаккха мишта воаккхаргвар из динах дола дешаш къувса. Укхаза, шеко яц, хIама дулургдац берригача преподавателашта юкъе айхха бувзам ца хилча, хIана аьлча моллагIча Iилма а тIаэцаш мичад Iалама законашта кара доаца, царех тIех дола низаш долаш хилар. Из бувзам оттабича преподавателий коллективо дика дIадоладир из гIулакх. Массехк лекци йийшар, беседаш йир. Цхьанне дIадоладаьр шоллагIчо дIахохьора, йошаеш-йошаеш гIор йоша а еш. Къамаьлаш де безам бараш тIа-тIа дукхагIа хулар. Дискуссеша, духь-духьача дешай хьакъехьа шо-шоашта хеташ вIаши дувцаро хьайир обществана пайдана хила гIерташ йола, «къематдийнахьа дала Iазап тIаоттадергда» яхаш боккхийча наха дувцарех кхераш йоаца бокъонца йола коллектив.

Дешаш болча кагирхошта юкъе беш болча атеистически балха формаши методаши тайп-тайпара хила йиш я. Керттердар да из лоархIаме болх бе дог ца доагIаш, ера-м мичча бесса бича а башха бацар яхаш ца бар. Хьажал шо, масала, дина духьалара болх Гудермесерча СПТУ-24 мишта бу. Итт шу совгIа ха я укхаза кхетамча И. О. Мурзабеков керте латта «Атеист» яха кружок болх беш йола. Духхьала я алийтара вIашагIйеллаяц из, цо болх бу даим творчески. Цо болх дика беш хилара тешал ду тIеххьарча диъ шера цун членаш бола кагий нахи мехкарийи 12 - негара 50-нега кхоачаш тIакхетаро.

Кружока хьинаре гIойчаш ба цун бетта цкъазза арадувла «Атеист» яха пенгазети хьайийлла духь-духьа сурташ, плакаташ, стендаш, дина духьаларча тематиках нола, эггара бIарзагIа долча дешаех дувцаш йола материалаш чуйола къаьстта кабинет. Дукха газетни материалаш ювцаш диспуташ, дискуссеш хул училище.

Дешархошта марксистско-ленински мировоззрени йолаш кхетам балара доккха новкъостал ду общественни дисциплинаш, математика, хими хьехача педагогаша М. Н. Ряпосовас, Л. Н. Марченкос, М. П. Мельниченкос, библиотекара Л. Н. Ярославцевас.

ХIанз укх сахьате СПТУ-24 болх беш я барт бола а болх булургбола а лекторий-атеистий коллектив. Царна юкъе я М. Мажиева, С. Филина, З. Абдурзакова, М. Магомадов, М. Бицаева, Б. Басхаджоев, А. Матаева, Ш. Тайсумова Р. Матаева, дукккха кхыбараш. Кхаь секце бу цар болх: «Ислами цунна йола критикеи», «Христианство», «Къона лектор».

Чакхъяьннай «Тамаш йоаца тамашенаш», «Атеизма кIира», яха сайренаш, дикагIа йолча атеистически плакатана конкурс кхайкайй.

Училище вIашагIъехк дина духьаларча темах йола сакъердаме а пайдана а йола сайренаш, инсценировкаш ю, политически а художественни а литература деш, гойтад «Къаьнача шайха чIуг» яха фильм.

С. ВАХАЕВ.

ПАЙДАНЕ ДАР ЛЕХАШ

Грознерча шоллагIча ТЭЦ-а чуйоагIа 4-ча электростанце коллектив дика лоархIаьяй укх шера ийс бетта производственни заданех.

— Рационализаторски балха йоаггIаш йола терко ю тха коллективе, — дувц станце начальника Гайцев Василий Ивановича, — тха болхлоша а инженерно-технически болхлоша а телача предложенеша таро лу электрически а йIовхала а энергена, химически реагенташта кхомбе, оборудованега тешшаме болх байта, наьха къахьегам аттача баккха.

Электростанце рационализаторех лаьца дувцаш кулгалхоша эггара хьалхарчарца хьоахавир контрольно-измерительни приборийи автоматикаи слесарь Дудагов Шаруди.

1966-ча шера Грозненски мехкдаьтта техникум чакхъяьккхачул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх деш хиннав из. Цига ший граждански декхар дика гIулакх деш дIаделар Шаруде. Цул тIехьагIа хIанз ше болх беча электростанце къахьега вера.

ХIанз ялхлагIча разряда слесарь ва Дудагов. Ший балха тIа массаза белгала ва из. Эггара чIоагIагIа эшача, накъаваргволча хила гIерт из. Коллектива юкъарча вахаре а хьинаре дакъа лоац цо. Профсоюза цехови комитета председатела заместитель, пенгазета редколлеге член, горсовета депутат ва Дудагов Шаруди.

ХIаьта цун дикача гIулакхий боккха мах баьб Даьхено. Цунна еннай «За трудовое отличие» яха медаль, СССР энергетикаи электрификацеи министра Сийлен грамота.

Къаьстта боккха пайда боал предприятена Дудагов Шаруде телача рацпредложенех. Электростанце балха вахача шерашка пхийттанел тIех рационализаторски предложени еннай цо.

— Iилман - технически прогресс сихъяра дешашта хетаяь КПСС ЦК совещани хиннача тIехьагIа кхы а цхьа предложени еннай аз, — дувц Дудаговс, — из тIаерзаяь я котлотурбинни оборудоване технологически сигнализаци кердаяккхара.

— Дудагов Шаруди санна производствах дог лазаш бола новатораш кхы а дукха ба тха коллективе, — йоах Гайцев Василий Ивановича, — царех ба Умханов Рамзан, Абдулкадыров Шарпуди, Хаттаев Хьамзат, Хамзатханов Владимир, кхыбараш. — Цар телача предложенеша боккха пайда бу тха предприятена.

Дог хьесташ да электростанце коллектива ийс бетта толамаш. Йовхала энерги яккхара план 102 процентi, электрически энерги яккхара план 107 процентi кхоачашъяьй цо. Энергетикий вIаштIехьдаьннад итт тоннал совгIа условни доагор кходе.

«Грозэнерго» управлене дIахьоча социалистически яхье укх шера цкъа хьалхарен кхозза шоллагIен моттигаш яьхай электростанце коллективо. Дика толам ба из. Из боаккхача рационализатораша доккха дакъа юкъедихьад аьлча харцхургдац.

Р. ЦОЛОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Пакистан: халкъа духьалара диктатура

Ханна йолча тIема режимал дукхагIа ха йIаьхлуш хIама дац Пакистане, яхаш къахьа бегаш бу пакистанцаша укх деношка, инарал Зия-уль-Хак Iаьдала керте латташ даккха дилла хинна бархI шу чакхдаьннача хана. Цунца цхьана тIехь-тIехьа дукхагIа лохлу инарала сий. Цо Iаьдала керте латташ яьккхача хана массехказа дукха нах гIайттаб правительствана духьала.

Ший режима эггара хьалха цIенхаштта кхерам тIаэтта корабир Зия-уль-Хака ши шу хьалха, «гражданаш Iаьдала тIехьабаргбоаца кампани» йолаеннача хана. Эггара хьалха из дIайолаьяр хIанз мехкара 10 оппозиционни парти чуйоагIача демократи юхаоттаяра тIехьарча Болам (ДВД). ТIема положени дIайоаккхилга, 1973 шерара Конституци, граждански доал юхаоттаделга дIадехаш йола правительствана духьалара митингаши демонстрацеши чакхъяьлар пакистански городашка, юрта районашка. Доазол дехьарча кепайоазон тIа царех хинна хоамаш човнаш яьраши боабаьраши бувцаш латтача тIема леламах йолча сводкашта тара дар. ГIайттараш тоIабе тIалаьхкадар полице кара мел дола низаш а, хIаьта иштта пакистански эскара дуккха доакъош а. Набахтенашка моттигаш ца тоъарах, Чиле а санна, концентрационни лагераш яьяр стадионех.

Иштта эттача хьалашка, берригача доазол дехьарча обозревателашта цхьатарра хийттачох, «гIетта халкъ низаца тоIаде могаш дацар Iаьдал» шийга яхар цхьадолча даькъе кхоачашделга дIатIалаьцар тIема режимо. Хьакхайкадир Iаьдала моттигерча органашка хоржамаш деш хилар. Демократизаце хьалхара «фаза» санна хьахьуваш дар из, хьакийцар правительствана духьала гIовттарах лийца хинна эзар совгIа нах. Иштта цхьайолча керттерча даькъе аьттехьен дингахьен лостам болча оппозиционни партей кулгалхоша дегIала ваха а хьежар Зия-уль-Хак демократи юхаоттаяра тIехьара Болам юстара кхоссар духьа.

Ший гIулакхаш тIема администраце «исламизаци» яра тIаберзабаь чакхбоахача наькъа хьакъехьарча дерриг-къаман оалаш йолча референдума новкъосталца тоаде лаьрхIар инарала.

Референдума тешшаме толам балийтар духьа пакистанцашта тIадожадир цхьан хаттара жоп лулга: цу наькъа раьза вуй хьо? Кхетадеш да, 95 процент бусалба нах бахача мехка цу хаттара «ва» аьнна цхьан тайпара жоп лургдолга хьалххагIе а ховш дар. Цу тIа а референдум хилале хьалххагIа кепатеха арадаьхар референдума бойкот ярах е бойкот яра тIахьехарах набахта яккха кхо шу ха тохаш е 500 000 рупи (100 шера пакистанца юкъера доход) гIод тохаш дола правительственни указаш. Мел аьлча а, кхаж тоссача дакъа ца лацара баха нах тIахьеха лаьрхIа оппозице лидерех цхьабараш набахтен решеткал чухьнахьа ниисбелар.

Зияс, кхаж тасса болабалале хьалххагIа радио чуи телевиденен гIолла ше къамаьл деш, шаьра хьахайтар, нагахьа санна кхаж тассар шийгахьа озаш ца хуле а ше президенталлен тIема администраторалпен вусаргволга.

«Ислама 14 бIаь шерара истори хьа мел доагIача хана эггара чIоагIагIа нах Iехабар» да аьлар референдумах ДВД генеральни секретара Хайруддина. Зия-уль-Хака саггота эшаш а цо догдоахаш а хинна «гIоръаьнна» котало яланзар. «Экономист» яхача английски журнала даннеегIа, референдуме дакъа лацанзар 10—15 процент болча харжархоша мара, хIаьта оппозицена хетачох — кхы а кIезигагIа бараша.

Инарала хIама кхы а дукхагIа IотоIадеш дар, аьнна хет «Пэтриот» яхача индийски газета, февраль бутт бовш Къаман ассамблее хинна хоржамаш. Кхыметтел официальни даннеегIа а цига дакъа лацанзар кхаж тасса бокъо йолча 34 миллион болча пакистанцех 40 процент совгIчар мара. Цу хана белгалдоалаш да, мичча бесса хинна а цхьан тайпара тIема режимаца бувзабенна бола ахаш гаргга кандидаташ къаман ассамблее ца харжар. ЧIоагIа наха бага яха факт хилар ийшарашта юкъе Зия-уль-Хака гаргагIара ши советник а цун кабинета 12 членах 5 член а хилар. «Пакистански харжархоша цу тайппара хоадамболлаш дола «ак» хьакхайкадир администраце политикана», — яздора Ассошиэйтед Пресс агентства.

Ше оттабаьраш хоржамашка эшар инарала юха метта доаладир 1973 шерара Конституци «торжественно юхоттадара чотах: цунна юкъера хьалхагIе а 27 статья дIа а яьккха, массехк хувцам юкъебихьар цо. Цу хувцамаша бокъо лу цунна премьер-министри лакхера эскара командовании дIаувттае а юхаяха а, парламент дIахеца. Iаьдала массе тайпа — судебни, исполнительни, законодательни — парламента отчет яла езаш воацача президента бе дахар. Ма дарра аьлча, белгалдоакх «Индиа тудэй» яхача журнало, «цо юкъедоаладаьд хоржамаш дайдаь ца Iеш, во хьуладаь цун диктатура юхейнта гIортар а дола керда конституци».

Пакистанцаша шоаш а иштта лоархI Зия-уль-Хака конституцеца лелаю киловзалаш. Миан Туфил Мохаммеда, «Джамаат-и-ислами» яхача парте председатела аьлар, уж киловзалаш парламент бокъонех яккхар да, аьнна. ДВД генеральни секретара декхараш кхоачашдеш волча Аршад Чоудре парламент йохае гIертилга а санна лаьрхIар президента гIулакхаш, цо хьакхайкадир, инаралах «тIема диктатор волчара штатски деспот хила» безам болаш ва, аьнна.

Тоадараш ше Конституцена юкъехьош, бархI шу хьалхагIа цо ше оттаь тIема положени хьалхатувсар Зияс. Долла хIама теркалдича, из къамаьл пакистанцашта кхоачамбеш дац. Дукха ха йоацаш режима чIоагIгIа критика йир Пенджаб яхача провинцерча законодателаша. «Исламабада авантюристически политика, — йоах цар дIайоаржаьча заявлене тIа, — духьала я Пакистана къаман хьашташта, халкъа хьашташта». ТIема администраци отставке гIолга хьадийхар цар. Иззаморг дIадехаш къамаьлаш дир хьалхагIа доазон тIарча Къулбаседа-Малхбузен провинце законодателаша.

Инарала тIалатта халонаш совъяьхар Къаман ассамблее цхьана гIулакхаш леладе аьнна Пакистански мусульмански лигеи «Джамаат-и-ислами» яхача партеша дукха ха йоацаш яьча решене а. Цхьана хилча тоъал боккха низ ба из Зия-уль-Хак готвара. Цу цхьан ханна юха а низ болаш боагIа тIема режима духьаларча дерригкъаман боламга. Цунна тешал ду, белгала аьлча, Карачера дуккха нах мае гIайтта хилаpо. Авторитет лакхлуш йоагIа дукха ха йоаццаш пакистански общество эргаяккхара программа оттаяьча ДВД. Программа тIа лаьрхIад, белгала аьлча, ахархой гIулакха лаьттан реформа еяга, кепайоазув юха а мукъа дутилга, маIача наха ниисса кхалнаха бокъонаш лулга.

Вокх оагIорахьара, тIехь-тIехьа тешам кIезигагIа болаш хул хIанзарча режима керттера ног-гIортолга — эскар. «Нагахьа санна Зия-уль-Хака хьалхашка духьале отте а, — аьнна хет «Индиа тудэй» яхача журнала, — цун ший кхуврча чура — из укх тIеххьарча итт шера инарал керте латтача эскаргара хургйолга ха деза. Цу чIоагIагIа йолча поста тIара из дIагIолга а хIаьта иштта тIема положени юхайоаккхилга а Зия премьер-министрца Зульфикар Али Бхуттоца (Бхутто бокъо йоацаш лаьцаи вийнеи ва. — Автобелгало) хиннача тайпара цунца хургбоацаш бола лакхерча посташ тIа тешам бенна кандидаташ цунна карабарах тийша хургда».

ТIаккха малагIа тарсваш юс инарала Iаьдал ший бе доалладар духьа дIахо маневраш яра? Ший парти хьаелга хила мег? Дагадоххарагiа аьлча, 1962 шера партийни йоацача ларда тIа хоржамаш дир цу хана хиннача президента фельдмаршала Айюб Хана, цхьабакъда, тIехьагIа ший парти вIашагIъеллар. Дерригa а теркалдаьчул тIехьагIа, иззаморг де дага ва Зия а. Парламенте правительствана тIехьарча низаша, хоам баьб дукха ха йоаццаш «Муслим» яхача пакистански газето, хIанз шоайла барт баьб шоай парти вIашагIйолла. Цун организационни структура кийчъяра процесс чакхйоаккхаш латт. Хетачох, партена керте латтаргва президент ше, цудухьа хIанзле а «инарала парти» аьнна халкъа юкъе товш йола цIи дIаяхай цун. ХIаьта доал дер бокъонца из хилийтар духьа политически арепера хьалххагIе а мехка керттера оппозиционни низаш дIадаха дага ва Зия-уль-Хак.

Ший Iаьдал хьаллоаттадара инарала цхьаьнха таро а йолчоа тара да гIулакх, аьнна хет «Пэтриот» яхача индийски газета. Дего тIаэцаш йоаца, репрессивни диктатура чура довнаш хьайнача хана шоай кхерамзле бахьан долаш лоаллахарча мехкий цIенхаштта сатем боабарца ше оттадаьча кризисни хьала юкъера ялар духьа фуннагIа де а кийча хулаш хиннилга хьахьокхаш дола масалаш дукха да исторе чу.

Газета хетар Индена е Афганистана духьала Исламабадо герза низаца провокаци йолае тарлуш хилар да. Вешта, къамая кхела дIахо а уйла йоацаш доал дайтаргдий-хьогI пакистанцаша? Цу хаттара Зия-уль-Хака хIанзле а шийна жоп деннача тара да гIулакх. «Блитц» яхача кIиранна цкъазза арадувлача бомбейски газето беча хоамагIа, цо доазол дехьа дIадиллад ший капиталий керттера дакъа, Гаргарча Малхбоалерча цхьан мехкара дуккха лаьтташ ийцад.

Г. КИРИЧАТЫЙ. (АПН).

Цiий Iодохийташ нерда зулам даьд Ливанера цIалерТIадаккхаш духьала бараша. Зуле яхача города эггара дукхагIа нах делача цхьа улица тIа хи динамит чу а елла экхийтай машен чу. Из экхарах човнаш хилий 60 ливанца.

Мехка политически гIозарашка цу зулама кхьаьра бехктонаш тIабожабу Тель-Авива указнах Ливанера хьал кхохадь лоаттадеча, израильски оккупацех мохк геттара мукъабаьккхара тIедерзададь центральни Iалаша леладу гIулакхаш израильски агентарна.

СУРТА ТIА: автомобиль экхийтача метте.

АП-ТАСС.

Хьехархоех дола дувцараш

КЪОНА ТIЕХЬЕ КХЕЕШ

Со классе дIачувахача хьехархо хьачуяза яр. Шоай парташта юхе хьувзар бераш. Тетрадаши книжкаши хьалдоахаш боахкар цхьабараш, вожаш шоай гIулакхаш даь а баьнна, хьехархо хьачуярга хьежаш бар. ШоллагIа гургал техача геттара сатийра берий, классе сатем эттар.

Цар хьехархо Костоева Фатима Мажитовна я. Ткъо шу совгIа ха я из Малгобека № 3 йолча юкъерча школе болх беш йола.

— Эздий, сабаре, безаме саг я Фатима Мажитовна, — йоах школа директора А. Б. Березенкова. — Хезадац сона классе из чIоагIа йистхулаш. ДIатIахьежача иштта кIаьда йола из, урок дIайолаелча бокъонца хувцалу. ХIара дош берий дег чу дужаш, хьехаш йолча темах чам болийташ оал. Цун балхаца цаI керттереи вож кертерзеи хилац, деррига а лоархIаме да.

Ше хьачуеча моаршал а хаьтта бераш Iоховшийтар Фатима Мажитовнас. ТIехьарча парта тIа яьсса йиса моттиг сона кхаьчар.

Сих ца луш дIаязъю дешархоша урока тема. Тахан царна дукхаеза тема я: гуйран Iаламах йола сочинени. Безаме бIарахьеж со корах ара а хьежаш, сочиненена дешаш лохаш уйлане даха дагIача берашта. ХIаранена тIайодаш, эшаш дола новкъостал деш лел хьехархо. ХIанз а болх дIаболабаьбац Саварбика, ши-кхо дош Iо а яздаь, чIенга кIал кулг а лаьца ягIа Марем. Фатима Мажитовнас зийра болх ца беш багIа дешархой, хьехар дир. «Берашца безаме волча сага атта да школе болх бе» яха Сухомлинске дешаш дагадехар сона.

Урок йистеьнча дешархой тетрадаш хьагулдир Костоевас. Сочинени мишта язъяьй хьажа безам болаш тIехаппахьа ухка ши тетрадь хьанийцар аз. Шоашта Iалам дезарах язду дешархоша. Дошо бесара хет царна гуйре. Гаьнарча мехка дIадолхача оалхазарашта гIайгIане тIехьахьеж. Даьхе йита долх уж. ХIаьта бокъонца йола йIовхал даймехка мара хила йиш яц. Ибрахьама дагадоахк «Iалам элгац дац, пхьоале я, хIаьта саг цу чу болхло ва» яха А. П. Чехова дешаш. Сага къахьегамо хозъю гуйре.

Дукха болх бир Костоевас кулгалдеча классо. Коталон 40 шу дузаш кийчо еча хана. Ший дешархошца Малгобеке лира тIемаш лаьттача моттигашка хилар из. Город моастагIчох лораеш турпале летача наьха вахарах дийцар. «Даим къона бисараш» яха монтаж оттайир дешархоша. ХIанз а Iо ца йоаккхаш пенах хьалтеха йоалл» Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац» яха стенд. Шоай хьинареча балхаца 9 мае Советски салтечун оттадаьча памятника йисте сийлен ха тIа латта бокъо яькхар Фатима Мажитовнай классерча дешархоша.

— Бокъонца бола патриоташ, гуманисташ, болаш дешархой хьалкхебе гIерт со, — йоах Костоевас. — Шийна гонахьарча наьха хьашташ дицдалийта йиш яц цхьанне а.

Кхетам балара болх лакха латт классе. «Эгоисташта моттиг яц вайна юкъе» яха девиз кхайкхаьй активо. Во дешарашта, харцахьа леларашта, мекъа барашта готта я классе. Дика дешархой коллектив вIашагIтохар лоархIаме декхар да. Тахан классе тарвала ховш вар, дегала воацар, шийна цхьаннена бола аьттув ца лехар кхоана къахьегама коллективе а визза болхло хургва.

— Школера болх аттачарех бац, — йоах Фатима Мажитовнас, — дукха низ дIабоакхх цо. ХIаьта а Iа дIаяхар дешархошта накъадоале, цар из дIаэце, кIаьдъялар дицлу.

Духхьал классе болх барах доалаш дац хьехархочун гIулакх. Фатима Мажитовна дика лектор а я. Каст-каста гойиш я из берий даьшцеи ноаношцеи къамаьл деш. Водар хьалха даккха ца гIерташ, хилча бакъахьа дар дувц хьехархочо. Бер IотоIадеш оамал яц Костоевай. Тахан гIалатваьннар кхоана хувцавала веза. Саго хьалха ца доаккхаш беро ше де дезар хьадар—из ба хьехархочун толам.

«Нохч-ГIалгIай АССР просвещене отличник» яха сийлен цIи лелаю Костоевас. Методически болх лакха лоаттабарах, классе дешара а кхетама а болх дика барах, общественни вахаре дизза дакъа лацарах луш я из цIи. Деррига хьинар тIадахийга къона тIехье советски наьха лоIам болаш хьалкхееш я Фатима Мажитовна.

М. КАРТОЕВ.

ШОАТТДЕН СТАРТАШ

Республике чакхдаьлар кхы цхьаькха а физкультурно-могашал чIоагIъяра шоаттди Шоай профессиональни цIейш дездеш спортивни яхьаш дIайихьар моттигерча промышленноста, коммунально - бытовой предприятей болхлоша. Машиностроителаш а хьехархой а арабаьннабар стартошка.

«Динамо» яха стадион шин дийнахьа физкультурникий доалахьа яр. Хьехархоша шоай йиълагIйола спартакиада чакхъяьккхар. Цхьан Советски районагара дIайиккхача республикера еррига районаш яр яхьашка дакъа лоацаш.

Котбаьлар Ленински Гудермесски районашкара хьехархой. ДукхагIболчар ГТО нормативаш кхоачашйир. Нек дар, топ кхоссар, дIоахала кхувсабалар, граната кхоссар, яйга атлетика — из деррига а го йиш яр стадионе.

100 метр байддача маIача наха юкъе котваьлар № 29 йолча школа хьехархо О. Икаев, кхалнаха юкъе хьалхара моттиг яьккхар № 5 йолча школа пионервожате Шульженко Татьянас. Из ше ДЮСШ дешаш хиннай, хIанз дешa а яха берий тренер хила безам болаш я. «Швейбыт» яхача объединене болхлой а арабаьлар шоаттден стартошка. ВЛКСМ комитета секретарь хьалха а йолаш, мехкарий бар яхьашка дакъа лоацаш. Бокъонца дола цIей лоархI цу стартех М. Накаевас, М. Муцольговас, Л. Закриевас. Цар яхьашка хьалхара моттигаш яьхар.

Шоай профессиональни цIей стадионе дIадихьар «Красный молот» завода болхлоша. Волейболах, футболах, теннисах, топ кхоссарах, турника тIа хьалъозабаларах, эстафетах яхьаш хилар. Шоай шефашца машиностроителашца яхьашка дакъа лоацаш бар школа - интерната 5—6-чеи классашкара дешархой. Шефаша спортивни формеи кубоки елар царна.

Шоаттден стартош накъайоал наха. Уж чакхъяниачул тIехьагIа болх бе аттагIа хул.

Т. ДИКАЕВ.

СУРТАШ ТIА: «Красный молот» завода маIача наьха 100 метр бовдара яхьаш.

Суда залера

МАШИННАЬКЪА ТIАРА КЪУЙ

Назрана машиннаькъа станце дIадоладенна из истори дукха хIама ца эшшаш шера дIаьхделар. Машиннаькъашка гIолла лелаш оамал йолаш вар онда ши зIамсаг Б. И. Аушеви А. И. Инаркиеви. Уж шиъ цхьаннахьа а болх беш ца хиларах мукъа ха шортта яр цар. Массаза а санна шоай сайрийнара гобоаккхаш ераш болча хана Аушева цкъаьнпахьа бIарг тIаэттаб гаьна йоацаш «ЗИЛ-150» яхача автомашинех етта латтача платформана.

— ХIа-хIа, со вахар, — аьлар ший доттагIчунга технически кийчо йолаш волча Аушева. — КIезиг-дукха ка хьокхаргья аз... Дукха ха яккханзар цо ка хьокхаш, инструменташ чуйохка тIормиг а аккумулятор а яхьаш вена юха эттар. ТIехьагIа гучадаьнначох, ена хIамаш ерригаш а 179 сома маьха хиннай.

Судо ма боаггIара мах баьб цун а тIехьагIа Б. Аушева А. Инаркиевца, И. Ужаховца, С. Озиевца, А. Котиевца цхьана шерал кIезигагIа йолча хана даьча кхыча а лочкъорий. Дагадоххарах аьлча, зуламий беррига доакъашхой цхьаннахьа а болх беши дешаши хиннабац.

Из истори нийсхо толарца дизза чакхдаьнарг лархIа мегаргдолаш дар, нагахьа санна цхьадола хIамаш юкъе лийлха децаре. Масала, И. Ужахова кхычарца цхьана а ше цхьаь волаш а лечкъаяьй кизгаш цIендергаши, ека сигналаши, электродвижокаш а фараш а, лоацца аьлча, шийна кара мел ена хIама. ХIаьта цу наха лечкъаяь хIамаш йохкаш хинна моттиг массаза а цаI хиннай — Назрановски базар. Нийьраш «малаш ба ца ховш бола нах» хинна. Дохкар-эцар дуккха нах гуллуш йола базар увттача моттиге дийнахьа делкъига деш хиннадале а, лочкъаяь хIамаш къайлагIа ийеш хиннача дуккхача пахах хьакораваьр цаI мара вац — из ва гражданин Х. Пугоев. Къонача жуликашкара цо 60 сомах ийцай комбайна тIара яьккха цIенна аккумулятор, цхьабакъда, дефицитни запасной оатхалаш царна мичара енай хаьттадац.

— Сона фу бала ба цун? — яхаш цецвувлар Пугоев суде. — Из хурдий яьнна аккумулятор йоацаш са комбайн латта бIарчча ши бутт ба.

Къушта дика ховр шоаш лочкъаяь хIамаш ювхка тешаме моттиг шоай йолга. Цхьабакъда, теркам чIоагIа тIаозаш да Ужахова баьча лоткъамцара хьанийца ер дешаш. Назрановски РОВДеи ВОХР-аи болхлоша лаьрххIа уйла тIа а яхийта дешалда уж (дукха хIама па хувцаш шоаш долчча тайпара доаладу оаха): «1985 шера январь бовш, бийсанна Назрана станце бIаргадайнад цунна (Ужаховна) товарни поезда вагона чура Озиевеи, Аушевеи, Инаркиевеи шекара галеш лаьтта Iоккхувсаш. Цо а иштта, вагона чура Iо а кхесса, машиннаькъа юстара даькхад 9(!) гали шекар. Цхьа ха яьннача гIолла автомашина хьатIа а ена 25 гали (!) шекар тIадеттар цунна Озиева, Аушева, Инаркиева.» ХIаьта Ужаховх а иштта машиннаькъа йистте «цхьа водитель» кхийттав, цигтача цунга дIадехкад цо «ший» деррига шекар 180 сомах. Иштта аттеи тIадожадаь доацаши лечкъадаьд машиннаькъа къуша итташ яьшкаш сапа, басараш, кхыдола товараш — дерригаш а 3344 сома маьха. Из деррига а адам доацача зIамигача станце хиннадац. ХIаьта халкъа рузкъа лораде шоашкарча гIулакхо декхарийла бераша, кхетадеш мадарра, хIама зийнадац. ВОХР-а стрелок А. Агаев, масала, аккумуляторашил запасной оатхалаши лочкъаеча минуте «трактораштa юхера дIаховаьнна хиннав». Лоацца аьлча, Назрана станце гIулакхаш тIа болча наха цкъаза уралатташе яь ца Iеш, бIаргаш хьа а лекхаш ю наб.

Шекар, сапа, басар — мах болаш хIамаш я. ХIаьта а, запасной оатхалаш ювцаргъя вай юха а. Яйха техника кхай тIа болх бе йиш йолаш хилац, кхыметтел эггара зIамагIйола оатхал эшаш хилча а. ТIаккха, техника кхай тIа ца йоагIаш йисаяле, вайга хьакхаьчалц цхьайола хIамаш: ялат, баьцадаараш, сом. КIезигагIа Iалашдаьд доакъар, тIаккха шура, дулх эшаденнад.

Цудухьа, дIайийна хIамаш хIалакьеш дола цIоз морг лархIа мегаргболаш ба машиннаькъа къуй. ХIаьта, дуккхача факташа деча тешалагIа, зуламдергий цу тайпанна геттара дика хьалаш вIаштIехьдаьхад Назране. Цудухьа уж цига когхийцца бах.

А. БАССОВ.

РЕСПУБЛИКА ЭКРАНАШ ТIА

«ТIЕХХЬАРА ГIА»

Белорусски кинематографистий из фильм Березко Михаила сценарех оттадаьд режиссера Вятич — Бережных Дамирас.

Фильм хетадаь да немецки йиIиг кIалхарйоаккхаш ший вахар дIаденнача советски салтечоа Асташонок Степана. Фильма керттера турпалхо вайна вовз тIом болабалале хьалха. Кхыбола миллионаш советски нах санна ва из а.

Детдоме хьалкхийна Степан тIем тIа вода. Ший доттагIчунца Тимофейца тIема къахетам боаца бакъдар довз цунна. Майрра малхбузехьа вода Степан, Европа фашистех мукъайоаккхаш. Дукха ха йисаяц тIом чакхбала. Машаре уйлаш дагаух цунна. Цхьабакъда, дегIахиннадац цунна дийна а волаш тIем тIара цIава. Немецки йиIиг кIалхаръяккха венна Асташонок вожаву моастагIчун пхоно.

Асташонка роль ловзаю актера Котовицкий Витале. Фильме дакъа лоацаш ба актераш Плетнева Елена, Лазарев Александр, Немоляева Светлана, кхыбараш.

ДОКУМЕНТАЛЬНИ ЭКРАН

Художественни кинокартинашца цхьана документальни фильмаш а арадоал экранаш тIа. Царех цаI да кхозза олимпийски чемпион, дуккхаза дунеи, Европа, СССР чемпион хиннача Третьяк Владиславах даькха. Из оттадаьр ва режиссер В. Коновалов. Ший спортивни наькъах, шийна уллув хиннача новкъостех дувц Третьяка.

«В авангарде борцов» яха фильма автор В. Копалин ва. Ше ва из сценарист а режиссер а. Фильм хетаду Ливански компарте 60 шу дизара. Дукха гIулакхаш латт ливански коммунисташта хьалхашка, вехаш вена къиза моастагIа - агрессор ва царгара ираз, кортамукъале, лаьтта дIадаккха гIерташ.

«Кхалсагага дахьийта каьхат» яхаш да рижски кинематографисташа оттадаь документальни фильм. МалагIа кхалсаг я таханарча ден турпалхо яхача хаттара жоп дала гIерт фильмага автораш. Актриса, художница, учительница, колхозница, болхло — депутат... Автораша лу жоп цаI да: кхалсаг — нана! Нана хилар из — да дунеи чу эггара лакхагIдола кхалсага декхар.

«Эггара хозагIъяр» яха эстонски кинематографисташа оттадаь документальни фильм бIаргадайнар кер кIалтIа ца боалаш вусаргвац. Адамий сибат доацаш, телха, харбаьнна кхалнах ба фильма «турпалхой». Шоаш санна айпе, уне дола бераш Iоду цар.

Фильм даьккхад милице отделенешка, медветрезвителашка, улицашка. Мотт кIалтIа ца боалаш, менна дIуртIазбаьнна кхалнах гу вайна. Еппараш ю цар, лув, тIачувх. Экранаш тIара вайна хьахьежараш адамий сибаташ да е хьакхий муцIараш я къоасталуш дац.

Фильм чакхдоал хоза. цIена, сийрда, малхо лолаь города улицаш хьахьокхарца. Иштта безаме дола дуне бIехьдерашта моттиг яц вайна юкъе яха уйла кер чу йоссаю цо.

В. КОВАЛЕВА.

ТIема-патриотически кхетам луш

ДИКА ТРАДИЦЕШ

ТIема а къахьегама а ветеранашца, призывникашца вIашагIкхетараш каст - каста вIаштIехьдоах Грозненски района Алхан-Кала яхача юрта. Из традици а хинна дIаэттад указа. Ветеранаша кагирхошта дIайовзийт шоай балха а вахара а опыт, шоай знанеш. Из гIулакх массаза а дика вIаштIехьдоаккх культура ЦIеи директора Имаев ТIапас. Цу тайпара вIашагIкхетар хилар юрта дукха ха йоацаш. Цига бар предприятей, боахамий, организацей кулгалхой, юртахой. Массане а дог ураоттадеш безаме, дуккхача хана дагалаттаргдолча тайпара чакхдаьлар из.

Юрта Совета председатела Тахаев Махьмуда Iодийшар 1985 шера 11-ча марте арадаьнна СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. Цу тIа йохар: «Фашистски гIаьрахошца латача хана денал, майрал, къонахчал гойтарахи 1941—1945 шерашка Сийлахь - боккхача Даймехка тIема тIа советски халкъо Котало яккхареи сийна Даймехка тIема 1-ча степена орденаш лойла Г. И. Наумовна, Б. М. Магомадовна, А. Т. Тарамовна». ДIахо цо Iодийшар «1941—1945 шерашка Даймехка тIем тIа Котало яккхара 40 шу дизар» яха медалаш лакхе бийцарашта а кхалнаха Л. Г. Давыдовайна, Д. Балиговайна, А. В. Савцовайна, Л. Г. Булатовайна, К. Н. Чулковайна а, иштта кхычарна яларах дола цхьаькха цхьа Указ. СовгIаташ ветеранашта дIаделар юрта Совета исполкома секретара С. Бакуева.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир ветеранаша. Цар дийцар тIема шерашка советски халкъо гойтача деналах.

ТIаккха исполкома председатела дийшар Советски Эскаре тайп - тайпарча доакъошкара Алхан - Калерча кагирхоша шоай гIулакх мишта дIахьу дувцаш яздаь письмош. Масала, царех цхьанне тIа яздаьдар: «Тха тIема даькъе гIулакх деча юкъа ше дикагIча оагIарахьара хьавовзийтав мугIарерча А. Хамзаева. Бехктонхаме а хеташ кхоачашду цо ший служебни декхараш. Дика йовз техникеи герзи, цахаддаш кIоаргъю ший знанеш. Цудухьа оаха отделенена кулгалде оттаваьв из. ХIаьта отделене шерра социалистически яхь йоаржаяьй. ХIанз из дикагIчарех лоархIаш а я. Ший салташца Iимерза волаш, царна йоакхо еш командир ва А. Хамзаев. Баркал цун даьнеи-наннеи, юрта иштта дика зIамсаг кхеварах».

Иштта чулоацам болаш дар юрта Совета исполкоме кхаьча кхыдола каьхаташ а. Командираша баркал йоахар исполкома а даьшта - ноаношта а дика салтий кхебарах.

Дукха ха ялалехьа Советски Эскаре гIулакх де баха безача кагирхошка йистхилар ветеранаш Т. Н. Шкупов, Л. Г. Давыдова, кхыбараш. ХIаьта призывникаша дош делар шоай дай сийлен декхар дизза кхоачашде. шоай юрта сий лакха лоаттаде.

Цу тайпарча вIашагIкхетаращa кагий нах Iомабу Даьхе дукха еза, бизза патриоташ хила.

Я. ЦУЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

1985 шера 1 октябре дехз 31 октябре кхаччалца йолча хана чакхбоаккх газах кхерамза а кхом беш а пайда эцара бутт.

Цу бетта де лерхIар да:

Газови оборудованеш малагIча хьала тIа я хьажар, сигала бесарча доагорах пайда нийбарах йола плакаташ, листовкаш, памяткаш шерра дIайоаржаяр, «Грозэнерго» техкабинеташка инструктажаш яр, кинотеатрашка лаьрххIа дола фильмаш хьувкхар, газови приборашта эксплуатаци ярах лаьца дувцаш специалисташа выступленеш яр.

Газацара гIулакх теркам тIаухийташ а лоралуш а леладе! Газови приборех пайда нийбеш цIенхаштта кхоачашъе правилаш цунца шоаш а лоралургда шо гонахьарбараш а лорабергба оаш вонах.

Де йиш йолаш хIама дац:

— болх беш йола газови прибор тIахьожам боацаш йитар,

— цIи а летаеш газ араювлий хьежар,

— берашкеи инструкцех чакхбаланза болча нахагеи газах пайда нийбайтилга,

— газови баллонаш общественни транспортаца дIа-юханкхахьар,

— газови баллонаш йIоахъяр,

— редуктораи баллона клапанаи юкъе ехка ца йоагIаш йола хIамаш екхар,

— газови плиташца цIа дIоахдара пайда нийбар,

— газови приборашта ше ремонт яр, уж цхьан моттигера вокх моттиге яхар.

Диц ма далийталаш, гази фои вIашагIкхийттача из **эккхар а цIи ялар а кхерам хилар!**

Газа хьаж кхийтача цу сахьате:

— дIакъовла газови кранаш (прибора тIара яраш а цунна хьалхашкара яраш а), баллона тIара вентиль е редуктора флажок,

фо чудайта помещене чу. ЦIи ма лотае, электричества сердали прибори лота а ма е дIа а ма йоае (сийг ца эккхийтара), № 04 йолча телефонах аварийни служба еха.

ЭПУ «Грозгоргаз».

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Хьаде тхоца, хьаде, оаха санна, хьаде оахачул дикагIа». ГДР-ера передача.
9.30 — Советски илле концерт.
10.10 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
11.10 — Московски областерча г. Калининграда М. И. Калинина цIерагIча культура Дворeца духовой оркестра дIалокха ашараш.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Iилмаи къахьегамеи барт-цхьоагIо». Документальни фильмаш: «Отраженния», «Чудо-паста».
15.30 — «Эрсий метта къамаьл».
16.30 — «Массанешта йола стадион».
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — «Саг лаьтта да ва». Ведущи — А. З. Иващенко.
17.35 — СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра дIалокх М. Равелен, К. Дебюссен произведенеш.
18.10 — Миллионий ленински университет. «Социалистически экономикана кулгалдар». Ведущи — СССР АН член-корреспондент П. Г. Бунич.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — «Следствие легкомыслия». Алкоголизмах доалача зенах дола Iилма-довзийтара фильм.
19.15 — «Кердадараш».
19.55 — «Хетаю Сергей Есенина...».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Моцарт» яха художественни телефильм. 6-гIа сери.
22.45 — «Тахан дунен тIа».
23.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 «Шахида хала стартaш» яха документальни телефильма премьера.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гIа класс.
8.55 — «Саг — информаце тоатолга чу». Iилма-довзийтара фильм.
9.05, 12.05 — Испански мотт.
9.55 — «Кхы а Байкалах...». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — ПТУ дешархошта. Ф. М. Достоевский. «Зулами тaIазари».
10.35, 11.40 — Зоологи. 7-гIа класс.
11.00 — «Эггара къулбаседера маршрут». Iилма - довзийтара фильм.
11.10 — «Вай беш».
12.35 — «Дош дех аз...». Субтитраш дола художественни фильм.
14.55 — Советски паччахьалкхени бокъони довхаш.
15.25 — «Кердадараш».
17.15 — «Ленин октябре». Художественни фильм.
18.55 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.15 — Партийни организацешнара отчеташи хоржамаши. «Назрановский» совхоз.
19.30 — Ритмически гимнастика.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — Баскетболах йола европейски чемпионий кубок. МаIа нах. Финала 1/16. «Сковнафт» (Братислава) — «Жальгирис» (Каунас). ЧССР-ера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — Уральски Паччахьалкхен эрсий халкъа хора концерт.
22.35 — «Кердадараш».
22.40 — «Сайрийнара муамаш».

24 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Мюнхгаузена приключенеш». Мультфильм.
9.15 — «Гаьний дийна са» яхача документальни телефильма премьера.
9.35 — Beралгара хьавоагIа. Н. Носов.
10.15 — «Моцарт». Художественни телефильм. 6-гIа сери.
11.25 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — ДезткъалагIча шерашкара коммунисташ». Документальни телефильмаш: «Йохара тIехьа», «Хирург, Iилманхо, ректор».
15.45 — Подмосковьера агропромышленни комплекс.
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — «Фаьлг болча хьоашалгIа». «Гегентруда». Художественни телефильм (ГДР).
17.45 — Волейболах йола Европа чемпионат. МаIа нах. Финальни группа командай матч. Голландера передача.
18.15 — «Iилмеи вахари».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Вай беш».
19.35 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Спартак». 2-гIеи, 3-гIеи периодаш. Перерыв йолча хана — «Могаш хила безам бале». Академикаца Н. М. Амосовца хинна къамаьлаш. 2-гIа передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — Мирей Мотье концерт (Франци).
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.50 — Яйгача атлетиках йола дунен кубок. Австралера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Академик С. Л. Соболев. «СибарегIен оагIонаш». Документальни телефильм.
8.35, 9.40 — Истори. 4-гIа класс.
9.00 — «Аджарски зарисовкаш». Iилма - довзийтара фильм.
9.10, 12.55 — Английски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
10.35, 11.40 — Крылова кIоанолгаш. 5-гIа класс.
11.00 — АБВГДейка.
11.30 — «Бригадаша резервах пайда эц». Iилма-довзийтара фильм.
12.05 — Ботаника. 5-гIа класс.
12.25 — Советски изобразительни искусство. «Вай къахьегам — вай сий лакхду гIулакх».
13.25 — Урокаш яьнначул тIехьагIа. Тележурнал.
14.10 — «Из сатем боаца Андрей Васильевич». Iилма-довзийтара фильм».
14.30 — Историе оагIонаш. ТIема тIеххьара залпаш.
15.10 — «Кердадараш».
17.40 — «Малар ца мелар — вахара норма» (нохчий меттала).
18.00 — «Космосера жоп». Iилма-довзийтара фильм.
18.20 — «Хьа анайовхаш».
18.50 — «Говзанчах дола дош». Социалистически Къахьегама Турпалах Ш. Хадиевх йола киноочерк.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.20 — Гражданин кхевах. Хьехархочун Денга (нохчий меттала).
19.30 — «Социалистически яхьашиа хьалхалаттачарна лаьрхIа дола концерт» (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Кердадараш».
20.25 — «Саги закони».
20.50 — Е. Светланов, «Юрташнара денош бийсаши». Духовой инструменташцарча квинтета лаьрхIа йола сюита.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Доктора Калинниковай хIара ди». Художественни фильм.
23.05 — «Кердадараш».

РАДИО

3 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» яхача республикански газетий обзор.
8.23 — «Сердало» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Даьхе, Ленин, парти. Иллей концерт (эрсий меттала).
9.15 — Советски цхьоагIо йолча бартача дезале (нохчий меттала).
11.15 — Берий хьакъехьа бoкхийбараштаI «Аьнар деш бер хьалкхера». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Къахьегамга хьежжа сийле а я» (гIалгIай меттала).
11.45 — Адамий фактор производства лоархIаме таро я. «Масалца кхетаме кхевар» (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
17.16 — «Керда обрядаш — вахаре» (гIалгIай меттала).
17.31 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Халкъа депутатий гIулакхаш а йоакхонаш а» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Довженко. «Вахарга бола лоIам» — дувцар.
17.19 — И. Базоркин. «Сатоссаш» — спектакла монтаж.
18.00 — Даймехках дола илли.

4 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.35 — «Сапера толам». Фронтовика блокнота тIара (гIалгIай меттала).
8.55 — Реклама (эрсий меттала).
11.15 — «Социалистически декхараш. Уж мишта кхоачашду?» (нохчий меттала).
11.30 — «Коммунисташ а Iилман - технически прогресс а» (нохчий меттала).
11.45 — КПСС XXVII съезда накъадолхаш. «Съездагара съездага» КПСС Советски районни комитета хьалхарча секретара Дадаевай къамаьл (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
17.16 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт (гIалгIай меттала).
17.31 — «Це сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Хьажийлал лелаераш шоашал дена дош кхоачадеш боаки» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Советаш вахари» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — «Юхавар» яхача Сабзонова операн йола литературно - музыкальни композиция.
17.56 — Вай ашарий галлерея.
18.40 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.

Тахан республикехь гIоллен Грозне хуьацарахь могIарахаш а йолаш, йогIаш а йолаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 12—17, Грозне 15—17 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моршаш а йолаш цхьайолчу моттигашка лаьтIо догIа а догIаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегера температура бийсана 4—9, дийнахьа 8—13 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорской — 2-89-88.
Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка
СФ05272. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4374.